- Araştırma Makalesi -

[H] ANONİM ŞİRKETLERDE GENEL KURUL TOPLANTISININ ELEKTRONİK ORTAMDA YAPILMASI (6102 SAYILI TTK'NIN COVID-19 SALGININA CEVABI)[*]

(HOLDING VIRTUAL SHAREHOLDERS' MEETINGS IN STOCK CORPORATIONS - THE TURKISCH COMMERCIAL CODE [TTK] APPROACHES TO RESPONDING TO THE COVID-19 PANDEMIC)

Dr. Öğr. Üyesi/*Dr. Lecturer* Abdullah ERDOĞAN[**]

ÖZ

Teknolojik gelişmelerin hayatımıza etkileri her geçen gün daha çok hissedildiği gibi iş hayatında ise bu teknolojik gelişmelere ayak uydurmak bir zorunluluk haline gelmiştir. Anonim şirketlerin ortak sayısının kural olarak çok olması, ortakların genel kurul toplantılarına katılma motivasyonlarının düşük olması ve özellikle de halen devam etmekte olan COVID-19 pandemisi sebebiyle genel kurul toplantılarının elektronik ortamda yapılması daha da cazip hale gelmiştir.

Çalışmamızda anonim şirketlerde genel kurul toplantılarının yapılmasının avantaj/ dezavantajları ve hukuki şartları mukayeseli hukuk düzenlemeleri ışığında ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Elektronik Genel Kurul Toplantısı, Anonim Şirket, Elektronik Ortamda Toplantı.

[H] Hakem denetiminden geçmiştir.

[*] Bu makale 03.08.2022 tarihinde Yayınevimize ulaşmış olup, 12.08.2022 tarihinde birinci hakem; 20.08.2022 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

[**] Gaziantep Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Bölümü Öğretim Üyesi, abderdogan@yahoo.com, ORCID ID: orcid.org/0000-0002-5862-0478

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atıf için; ERDOĞAN, Abdullah, "Anonim Şirketlerde Genel Kurul Toplantısının Elektronik Ortamda Yapılması (6102 Sayılı TTK'nın COVID-19 Salgınına Cevabı)", REGESTA, Cilt: 7, Sayı: 2, 2022, s. 293-338.

ABSTRACT

While the effects of technological developments on our lives are felt more and more everyday, it has become a necessity to keep up with these technological developments in business life. Due to the high number of shareholders in joint stock companies, the low motivation of shareholders to attend general assembly meetings, and especially the ongoing COVID-19 outbreak, holding general meetings of shareholders electronically has become more attractive than ever.

In ourstudy, the advantages/disadvantages and legal conditions of holding general meetings of joint stock companies electronically are discussed in the light of comparative law regulations.

Keywords: *Virtual Shareholders' Meetings, Stock Corporations, Virtual Meeting.*

***

I. GİRİŞ

Teknolojinin günlük hayatta her alanda kullanımı, karşısında durulamayacak bir süreç haline gelmiştir. Bilgi teknolojilerinin kullanımının şirketler hukukuna etki etmeye başlaması özellikle 6102 Sayılı TTK[1] ile belli şirketlere web sayfası kurma zorunluluğunun getirilmesi ile kendini daha da belirgin bir şekilde hissettirmiştir. Böylelikle şirket ortakları, alacaklıları veya üçüncü kişiler (yatırımcılar, tüketiciler) söz konusu şirket hakkında fazla bir araştırma yapmaya gerek kalmaksızın (Ticaret Sicili kayıtları veya Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinin arşiv kayıtlarına bakmaya gerek kalmaksızın) pek çok konuda bilgi edinebileceklerdir[2]. Pay sahiplerinin geleneksel olarak şirketin iş ve işlemleri hakkında yılda bir defa bilgi edinebilmesi, şirketin bir web sitesi açıp pay sahiplerinin

[1] Türk Ticaret Kanunu, Kanun Numarası: 6102, Kabul Tarihi: 13.01.2011, RG 14.02.2011/27846. Bundan sonraki bölümlerde aynı kanun zikredilirken TTK ifadesi kullanılacaktır

[2] Zekeriya Arı, 'Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Elektronik Ortama İlişkin Hükmü (Tasarı m.1527) ve Sanal Genel Kurul' (2009) 8(3) Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (EÜHFD) 177, 178

kullanımına sunmasıyla artık daha kolay ve devamlı hale gelmiş olmaktadır[3].

6102 Sayılı TTK m.1527 hükmü ile getirilen genel kurul, yönetim kurulu ve müdürler kurulu toplantılarının elektronik ortamda yapılması imkânı yakın zamana kadar pek ilgi görmeyen bir imkân idi. COVID-19 (Koronavirüs) salgınının yayılması ile birlikte salgının daha fazla yayılmasını önlemek amacıyla sosyal temastan mümkün olduğu kadar kaçınmanın gerekli olduğu şu günlerde, bu hüküm Türkiye'deki şirketlerin genel kurul, yönetim kurulu ve müdürler kurulu toplantılarının yapılmasında aksamalara yol açmasını engellemeye yönelik bir imkân haline gelmektedir.

Ayrıca genel olarak anonim şirketler ve özellikle halka açık anonim şirketlerde pay sahibi sayınının fazla olması, bu tür şirketlerin genel kurul toplantılarının yapılması, hem şirket hem de pay sahipleri açısından zaman, emek, masraf vb. sonuçlara yol açmaktadır. Pay sahipleri açısından bakıldığında, şirket merkezinden farklı bir yerde yerleşik olanlar için seyahat giderleri, konaklama giderleri ve bütün bu süreç esnasında başka işlerini ihmal etmek zorunda kalmak gibi başka maliyetleri olacaktır. Pay sahiplerinin şirketten elde edecekleri kar payı ne kadar az ise genel kurul toplantısına katılmanın cazibesi de o kadar az olacaktır[4]. Bahsedilen maliyetlerin eklenmesiyle birlikte genel kurul toplantıları, küçük yatırımcıların ilgi göstermediği, sadece büyük pay sahipleri ve herhangi bir risk üstlenmesi söz konusu olmayan profesyonel yöneticilerin katıldıkları toplantılar haline gelecektir. Gerek şirketlerin ticaret hayatının gerektirdiği hızlı karar alma ve sonuca gitme kabiliyetine kavuşması için, gerekse de pay sahiplerinin genel kurula katılım oranının düşük olması ve bu durumun şirketlerin en önemli sorunlarından biri olan "*güç boşluğu*"[5] sorununa yol açması, pay sahiplerinin genel kurula

[3] Hasan Pulaşlı, Corporate Governance Anonim Şirket Yönetiminde Yeni Model, (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2003) 5

[4] M. Emin Bilge, 'Pay Sahiplerinin Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarına İnternet Ortamında Katılımı' Bilgi Toplumunda Hukuk Prof. Dr. Ünal Tekinalp'e Armağan C.1 (1st edn, Beta Yayınevi 2003) 219, 235; Fatih Bilgili, 'İnternet ve Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantısı' in Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan (1st edn, Seçkin Yayınevi 2004) 565, 588

[5] Genel kurullardaki güç boşluğu, pay sahiplerinin toplantılara gelmemeleri nedeni ile kullanılamayan, fakat kararlara ve ortaklığın yazgısına etkili olabilecek miktardaki oylardan doğan yitik gücün bıraktığı boşluktur. Bknz. Dirk Zetsche, Corporate Governance in Cyberspace–A Blueprint for Virtual Shareholder Meetings

katılımlarının kolaylaştırılması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır[6].Şirket açısından ise her genel kurul toplantısı vesilesiyle üretilmesi ve pay sahiplerine teslim edilmesi gereken binlerce sayfalık belge/evrak söz konusu olacaktır[7].

Konu kurumsal yönetim ilkeleri (corporate governance) açısından da önem arz etmektedir. Zira OECD tarafından yayınlanan bu ilkeler de kurumsal yönetimin, pay sahiplerinin haklarını koruması gerektiğine işaret etmektedir[8].

TTK m.1527/II., III. ve IV. fıkralarında kolektif, komandit, limitet ve sermayesi paylara bölünmüş şirketlerde elektronik ortamda ortaklar kurulu ve genel kurul toplantısı yapılmasının şartları, hüküm ve sonuçları düzenlenmektedir. Çalışmamızda TTK m.1527/V. fıkrasında düzenlenen ve ayrıntıları Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanan yönetmelikle belirlenen anonim şirketlerde genel kurul toplantısının yapılabilmesinin şartları, hüküm ve sonuçları üzerinde durulacaktır. Bu bağlamda öncelikle anonim şirket genel kurul müessesesi üzerine açıklamalar yapılacak, sonra elektronik ortamda genel kurul toplantısının yapılabilmesinin şartları, bu imkânın sunduğu avantajlar ve riskler üzerinde durulacaktır. Bu çerçevede kısmen de olsa kolektif, komandit, limited ve sermayesi paylara bölünmüş şirketlerde elektronik ortamda ortaklar kurulu ve genel kurula ilişkin şartlarla kıyaslama yoluna da gidilecektir. Bunun akabinde elektronik genel kurul toplantısının farklı ülkelerdeki uygulaması ve Türkiye'deki durum ile karşılaştırılması yapılacaktır. Bu açıklamalar ışığında sonuç kısmı ile çalışma tamamlanacaktır.

<http://ssrn.com/abstract=747347> Erişim Tarihi 8 Ağustos 2022; Mustafa İsmail Kaya, 'Anonim Ortaklıkların Genel Kurul Toplantılarının İnternet Aracılığıyla Yapılması', (2003) 52(4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFD) 211, 213

[6] Necat Azarkan, 'Anonim Şirketlerde Sanal (Virtüel) Genel Kurul/ Die virtüelle Hauptversammlung in Aktiengesellschaften' (2018) 2(4) Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi 25, 48; Işık Özer, Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul ve Genel Kurulun Elektronik Ortamda Toplanması ve Karar Alması, (2006) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Başkent Üniversitesi 9ff

[7] Zetsche (n 5) 2; Kaya (n 5) 219

[8] <https://www.oecd.org/corporate/ca/corporategovernanceprinciples/31557724.pdf> Erişim Tarihi 8 Ağustos 2022; Ali Paslı, Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi (Corporate Governance) (1st edn, Çağa Yayınevi 2004) 44, 85ff

II. ANONİM ŞİRKET GENEL KURULU

A. ORGAN OLARAK GENEL KURUL

Anonim şirketlerde genel kurul, pay sahiplerinin veya temsilcilerinin kural olarak usulüne uygun çağrı üzerine[9] belli bir yerde ve belirli bir zamanda bir araya gelmesinden oluşan, belirli bir gündemin görüşülüp karara bağlandığı, bilgi alındığı ve şirket işlerine ilişkin bazı hakların kullanıldığı bir kuruldur. Buna göre anonim şirketlerde genel kurul, bir karar ve irade organıdır[10]. Şirketin irade organı olması sebebiyle tüm pay sahiplerinin genel kurulun tabi üyesi olması işin tabiatı gereğidir. Genel kurul kararları, irade beyanı niteliğinde olmaları nedeniyle bir hukuki işlem niteliğinde olup 6098 Sayılı TBK'nın[11] hukuki işlemlerin geçerlilik şartları ve etkilerine ilişkin hükümleri ilke olarak uygulama imkânı bulacaktır. Bunun yanında genel kurulda alınmış olan kararların geçersizliği bağlamında TTK m.445 vd. hükümlerinde iptal, TTK m.447'de ise butlan yaptırımları özel olarak düzenlenmiştir.

Genel kurul en geniş yetkili organ olmakla birlikte yönetim kurulu karşısında bir "*üst organ*" konumunda değildir[12]. Nitekim kanun koyucu TTK m.375'te anonim şirket yönetim kurulu için de benzer şekilde yönetim kurulunun devredilemez ve vazgeçilemez görev ve yetkileri dü-

[9] TTK m.416 hükmünde düzenlenen, çağrı merasimine uyulmaksızın yapılabilen "çağrısız genel kurul" toplantısı imkânı saklıdır

[10] Ernst Hirsch, Ticaret Hukuku Dersleri (3rd edn, İstanbul Üniversitesi Yayınları 1948) 157; Hayri Domaniç, Anonim Şirketler (1st edn, Eğitim Yayınlar 1978) 570; Orhan Nuri Çevik, Anonim Şirketler (4th edn, Seçkin Yayınevi 2002) 750; Mehmet Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku (16th edn, Beta Yayınevi 2022) 147; Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku - Genel Esaslar (6th edn, Adalet Yayınevi 2017) 320

[11] Türk Borçlar Kanunu, Kanun Numarası: 6098, Kabul Tarihi: 11.01.2011, RG 04.02.2011/27836. Bundan sonraki bölümlerde aynı kanun zikredilirken TBK ifadesi kullanılacaktır

[12] Her ne kadar, eski tarihli literatürde, yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin genel kurul tarafından seçilmesi ve azledilmesi, genel kurul kararlarının pay sahipleri ve şirket organlarını bağlayıcı olması noktasından yola çıkarak genel kurulun anonim şirketin üst organı olarak kabul edilmesi gerektiği yönünde görüşler ileri sürülmüşse de, 6102 sayılı TTK'nun gerekçesinde, mehaz kanunun aksine, organlar arasında bir altlık-üstlük ilişkisinin olmadığı belirtilerek, işlevler ayrımının benimsendiği belirtilmektedir. Dolayısıyla günümüzde "hâkimiyet teorisi" nin (Allmacht-Theorie, Omnipotenztheorie) tam anlamıyla olmasa dahi önemli ölçüde terk edilmiş olduğunu ve artık "eşitlik teorisi"nin (Paritaetstheori) kabul edilmekte olduğu düşünülmektedir. Bknz. Pulaşlı, Şirketler Hukuku (n 10) 320; Reha Poroy and Ünal Tekinalp and Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku I (14th edn, Vedat Yayınevi 2019) 529

zenlenmiştir. Buna göre şirketin üst düzeyde yönetimi ve bunlarla ilgili talimatların verilmesi, şirket yönetim teşkilatının belirlenmesi, muhasebe, finans denetimi ve şirketin yönetiminin gerektirdiği ölçüde, finansal planlama için gerekli düzenin kurulması, müdürlerin ve aynı işleve sahip kişiler ile imza yetkisini haiz bulunanların atanmaları ve görevden alınmaları, yönetimle görevli kişilerin, özellikle kanunlara, esas sözleşmeye, iç yönergelere ve yönetim kurulunun yazılı talimatlarına uygun hareket edip etmediklerinin üst gözetimi, pay, yönetim kurulu karar ve genel kurul toplantı ve müzakere defterlerinin tutulması, yıllık faaliyet raporunun ve kurumsal yönetim açıklamasının düzenlenmesi ve genel kurula sunulması, genel kurul toplantılarının hazırlanması ve genel kurul kararlarının yürütülmesi, borca batıklık durumunun varlığında mahkemeye bildirimde bulunulması yönetim kurulunun münhasır yetkisindedir.

Her iki organ açısından devredilemez nitelikte yetkiler olduğu sürece bunlardan birinin daha çok ya da daha önemli yetkilere sahip olması onun hiyerarşik anlamda bir "*üst organ*" olduğunu göstermez. Yönetim kurulu ile genel kurul arasında yapılanma ve işlevlerine uygun bir görev ve yetki bölüşümü vardır. Bir iç organ olan genel kurulun şirket tüzel kişiliğinden ayrı bir tüzel kişiliği olmayıp, kural olarak etkisi dış ilişkiye yansıyan kararlar alamaz, ortaklığı yönetim kurulu gibi temsil edemez[13]. Genel kurul, pay sahipleri arasındaki iletişimi sağlamak ve şirketi ilgilendiren kararların alınmasını sağlamak[14] suretiyle iç ilişkide görev yapan bir yasal organdır. Yönetim kurulu ise, şirketin yönetim ve temsil organı olduğu için yasa ya da sözleşme ile genel kurulun yetkisine bırakılmayan tüm yetkiler yönetim kuruluna aittir.

Genel kurul kanun tarafından zorunlu organ olarak düzenlenmekle birlikte devamlı görev yapmayıp, en az yılda bir defa olağan veya gerektiğinde olağanüstü toplanması sebebiyle arızi bir organdır[15].

TTK m.151 vd.'da düzenlenen birleşme, bölünme ve tür değiştirme hakkında karar vermek, TTK m.379/2 hükmüne göre şirketin kendi paylarını iktisap edebilmesi veya rehin olarak kabul olunabilmesi için yönetim kuruluna yetki vermek de genel kurulun münhasır yetkisindedir.

[13] Oruç Hami Şener, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku (5th edn, Seçkin Yayınları 2022) 441

[14] Kaya (n 5) 211

[15] Pulaşlı, Şirketler Hukuku (n 10) 320

TTK m.408/II hükmüne göre ise çeşitli hükümlerde öngörülmüş bulunan devredilemez görevler ve yetkiler saklı kalmak üzere, genel kurula ait şu görevler ve yetkiler devredilemez: Esas sözleşmenin değiştirilmesi, yönetim kurulu üyelerinin seçimi, süreleri, ücretleri ile huzur hakkı, ikramiye ve prim gibi haklarının belirlenmesi, ibraları hakkında karar verilmesi ve görevden alınmaları, kanunda öngörülen istisnalar dışında denetçinin seçimi ile görevden alınması, finansal tablolara, yönetim kurulunun yıllık raporuna, yıllık kâr üzerinde tasarrufa, kâr payları ile kazanç paylarının belirlenmesine, yedek akçenin sermayeye veya dağıtılacak kâra katılması dâhil, kullanılmasına dair kararların alınması, kanunda öngörülen istisnalar dışında şirketin feshi, önemli miktarda şirket varlığının toptan satışı. Bu şekilde şirket alacaklılarının ve pay sahiplerinin yegane teminatını oluşturan şirket malvarlığının ve dolayısıyla şirket sermayesinin korunması amaçlanmıştır[16]. Madde metninde "*satış*" kelimesinin kullanılmış olması sebebiyle önemli miktarda şirket varlığının el değiştirmesi sonucunu doğurabilecek rehin, kefalet, garanti, bağış, takas trampa, ödünç gibi diğer işlemlerin de madde kapsamında sayılıp sayılmayacağı tartışmalıdır. Doktrindeki bir kısım görüş TTK 408 hükmünün istisnai olduğu ve sadece satış işlemini kapsayacak şekilde dar yorumlanması gerektiği yönündedir[17]. Doktrindeki bir diğer görüş ise hükmün konuluş amacı düşünüldüğünde maddenin kıyasen önemli miktardaki mal varlığı üzerinde şirketin mülkiyet hakkının sona ermesine yol açabilecek diğer hukuki işlemleri de kapsayacak şekilde uygulanması gerekti-

[16] Rıza Ayhan and Hayrettin Çağlar and Mehmet Özdamar, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (3rd edn, Yetkin Yayınları 2021) 268

[17] Bu görüşe göre şirket malvarlığı üzerinde rehin tesisi halinde, satım sözleşmesindeki durumdan farklı olarak, üzerinde rehin tesis edilen malvarlığı unsurlarının şirketin mülkiyetinden çıkması kesin olmayıp, borcun ödenmemesi şartına bağlıdır. Aslında, her borçlanma işleminde, borcun ödenmemesi halinde alacaklının icra hukuku kuralları çerçevesinde borçlunun malvarlığına başvurma hakkı mevcuttur. Borcun ödenmemesi halinde alacaklı, rehin hakkına sahip olmasa bile, haciz yoluyla borçlu şirketin malvarlığına dahil unsurları sattırarak bunların değerinden faydalanabilir. Dolayısıyla, borçlunun belirli malvarlığı unsurları üzerindeki mülkiyet hakkının sona ermesine neden olan, aslında rehin tesisi değil, borçlanma işlemi ve borcun ifa edilmemesidir. Bkz Tolga Ayoğlu, 'Önemli Miktarda Şirket Varlığının Satışında Genel Kurul Kararının Hukuki Niteliği' (2017) 5 (1) Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 93, 104 dn. 26; Muzaffer Eroğlu and Aybüke Demir 'Anonim Şirkette Organlar Arası İşbölümü ve Genel Kurulun Devredilemez Yetkileri' (2014) 2 (2) Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 79, 96

ğini ileri sürmektedir[18]. Kanaatimizce hükmün konuluş amacının dikkate alınması suretiyle düzenlemenin rehin, kefalet, garanti, bağış, takas trampa, ödünç gibi diğer işlemleri de kapsayacak şekilde anlaşılması ve uygulanması isabetli olacaktır.

Limited şirketlerde genel kurulun yetkilerini düzenleyen hükmü olan TTK m.616/1'de limited şirketin karar ve irade organı olan genel kurulun devredilemez yetkileri arasında "*önemli miktarda şirket varlığının toptan satışı*" sayılmamıştır. Yine limited şirketlere ilişin "*Uygulanacak hükümler*" başlıklı TTK m.644 hükmünde de anonim şirketlere ilişkin hükümlerden limited şirketlere de uygulanacak olanlar arasında TTK m.408/2 hükmünün f) bendi sayılmamıştır. Bu durum sebebiyle "*önemli miktarda şirket varlığının toptan satışı*" konusunda yetkinin genel kurula mı yoksa müdürler kuruluna mı ait olduğu konusunda doktrinde fikir ayrılığı mevcuttur[19].

Doktrinde genel kabul, anonim şirketlerde önemli miktarda malvarlığı üzerindeki işlemlerin düzenlenmesini gerektiren nedenlerin limited şirketler için de geçerli olduğu, tasfiye aşamasında genel kurula verilen yetkinin faaliyet aşamasına verilmemesinin çelişki doğurduğu ve bu durumun limited şirketler için bir eksiklik olduğu yönündedir[20]. Bununla birlikte birçok yazar, TTK m.408/2 hükmünün f) bendinin kanuna eklenmesinin limited şirketlere ilişkin Yargıtay kararlarından kaynaklandığı, dolayısıyla limited şirketlere ilişkin TTK m.616/1 hükmünde genel kurulun devredilemez yetkileri düzenlenirken "*önemli miktarda şirket varlığının toptan satışından*" söz edilmemesinin ihmalden kaynaklandığı, bu kanun boşluğunun 408/2 hükmünün f) bendinin limited şirketlere

[18] Levent Biçer and Esra Hamamcıoğlu, 'Anonim Ortaklıklarda Genel Kurulun Devredilemez Yetkileri Kapsamında Önemli Miktarda Şirket Varlığının Toptan Satışı ve Uygulama Alanı (TTK m.408/2-f)' (2013) 1 (1) Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 33, 48

[19] Abuzer Kendigelen, Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler (3rd edn, On İki Levha Yayınları 2016) 309

[20] Levent Biçer and Esra Hamamcıoğlu, (n 18) 49; Ali Dural, 'Anonim Şirketin Önemli Miktarda Varlığının Satışına İlişkin Genel Kurul Kararının İçeriği ve Kapsamı', Prof.Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2016) 225, 227; Ersin Çamoğlu, 'Anonim Ortaklık Genel Kurulunun Devredilemez Yetkileri Kapsamında Önemli Miktarda Şirket Varlığının Toptan Satışı', Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan, (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2019) 330, dn.2

kıyasen[21] uygulanması yoluyla doldurulması gerektiği görüşündedir[22]. Gerçekten de Yargıtay, ETK döneminde vermiş olduğu kararlarda, ilkesel olarak temsile yetkili müdürün şirketin malvarlığı üzerinde tasarruf işlemleri yapabileceğini, ancak işleme konu olan malvarlığının şirkete ait tek malvarlığı veya şirketin varlığını devam ettirebilmesi için hayati önem taşıdığı hallerde tasarruf işleminin geçerli olabilmesi için ortaklar kurulunun kararının gerektiğini ifade etmiştir[23]. Bu dönemde Yargıtay, anonim şirketlerin tasfiyesinde gerçekleştirilecek aktiflerin toptan satışına ilişkin ETK m.443/2 hükmünün faaliyet aşamasındaki limited şirketlere de uygulanabileceğini kabul etmekteydi. Aksi yöndeki görüşe göre ise, organların yetkileri kanunla belirlenir ve kıyas yoluyla kurallar uygulanmaz. Bu eksikliğin hukuk tekniği nedeniyle yorum yoluyla giderilmesi mümkün değildir; kanun koyucunun bu eksikliği gidermesi gerekir[24]. Kanaatimizce de her ne kadar TTK'nın limited şirketlere ilişkin hükümlerinde TTK m.408/2 hükmünün f) bendine bir atıf yapılmamış olması hakim görüşün ileri sürdüğü gerekçelerle çelişki oluşturacak, limited şirketler açısından bir eksikliğe yol açacak ise de her iki şirket türü açısından da organların devredilemez yetkileri kanunla belirlenmiştir ve yorum veya kıyas yoluyla bu yetkilerin genişletilmesi ya da daraltılması hukuk tekniği açısından mümkün değildir. Olması gereken hukuk açısından yukarıda bahsedilen gerekçelerle bu yetkinin limited şirket genel kuruluna ait olması gerekmekle beraber, pozitif hukuk açısından

[21] Hukuki düşünüş yöntemlerinden kıyasa ilişkin bkz. Aynur Yongalık, 'Adi Şirkete Yeni Giren Ortağın Eski Borçlarından Dolayı Sorumluluğu Hakkında Alman Federal Mahkemesi'nin 7.4.2003 Tarihli Kararı', Prof.Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan, (1st edn, Turhan Kitabevi 2006) 525, 530

[22] Levent Biçer and Esra Hamamcıoğlu, (n 18) 49; Ali Dural, (n 20) 227 dn.3

[23] Yargıtay 11. HD, 01.03.2001, E. 2009/8511, K. 2011/2021 (Kazancı İçtihat Bankası); Yargıtay 11. HD, 10.03.2011, E. 2009/4025, K. 2011/2497 (Kazancı İçtihat Bankası); Yargıtay 11. HD, 14.02.2005, E. 1999/8298, K. 2000/19 (YKD 2000, S. 6, s. 893 vd.); Yargıtay 11. HD, 13.02.2006, E. 2005/1362, K. 2006/1253 sayılı kararı (YKD 2006, S. 6, s. 912 vd.); 11. HD, 13.03.2009, E. 2007/13482, K. 2009/2957 sayılı yayımlanmamış karar için bkz. Alihan Aydın, 'Anonim Ortaklık Yönetim Kurulunun Temsil Yetkisinin Sınırları ve Temsil Yetkisinin/Gücünün Kötüye Kullanılması Sorunu' (2014) XXX (1) Batider 144, 144 dn. 36; Yargıtay 11. HD 28.10.2009, E. 2009/8122, K. 2009/11125, bkz. Erdoğan Moroğlu and Abuzer Kendigelen, İçtihatlı Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, (10th edn, On İki Levha Yayıncılık 2014) 305

[24] Ersin Çamoğlu, (n 20) 330, dn.2

limited şirketlerde "önemli miktarda şirket varlığının satışı" yetkisinin genel kurula ait olmadığı kanaatindeyiz.

Anonim şirkette genel kurulun yetkileri, şirketin konusu, diğer organların münhasır yetkisine giren yetkiler, üçüncü kişilerin hakları, pay sahiplerinin müktesep ve vazgeçilmez nitelikteki hakları ve imtiyazlı pay sahiplerinin imtiyazlı olan haklarıyla sınırlıdır[25].

İşte bütün bu konularda şirket iradesini ortaya koymak için ortakların bir araya gelmesiyle teşekkül eden genel kurul, bir "*kurul organ*"[26] niteliğinde olup, TTK m.423 hükmüne göre "*Genel kurul tarafından verilen kararlar toplantıda hazır bulunmayan veya olumsuz oy veren pay sahipleri hakkında da geçerlidir*".

Genel kurul bir icra organı olmadığından, alınan kararlardan dolayı sorumluluğu bulunmaz. Bu kararların uygulanması görevi yönetim kuruluna ait olduğu için, sorumluluk yönetim kuruluna aittir[27]. Bu sebeple yönetim kuruluna genel kurul kararlarına karşı iptal davası açabilme imkanı tanınmıştır[28].

B. FİZİKİ ORTAMDA GENEL KURUL TOPLANTISININ YAPILMASI

1. Genel Olarak

TTK m.409/I hükmüne göre anonim şirket genel kurulu, her faaliyet dönemi sonundan itibaren üç ay içinde ve yılda en az bir defa toplanır. TTK'nda hesap devresinin başlayacağı ve biteceği tarih hakkında özel bir düzenleme mevcut değildir. TTK m. 72/3, "*iş yılı*" ifadesini kullanarak iş yılının en az altı, en fazla on iki ay olabileceğini belirtmiş, iş

[25] Anonim şirketlerde bireysel haklar, müktesep haklar ve azınlık haklarıyla ilgili ayrıntılı bilgi için bknz. Rıza Ayhan and Hayrettin Çağlar and Mehmet Özdamar (n 16) 345 vd.; Azarkan (n 6) 31; Özer (n 6) 15ff; İlhan Yiğit, Anonim Ortaklık Genel Kurulun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar, (2004) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi 4

[26] TTK m.408/III'deki "Tek pay sahipli anonim şirketlerde bu pay sahibi genel kurulun tüm yetkilerine sahiptir" hükmü saklıdır

[27] Rıza Ayhan and Hayrettin Çağlar and Mehmet Özdamar (n 16) 295; Mehmet Bahtiyar (n 10) 146

[28] Fatih Bilgili and Ertan Demirkapı, Şirketler Hukuku Dersleri (19th edn, Dora Yayınevi 2021) 212

yılının başlangıç tarihini ise belirtmemiştir. Doktrinde, TTK m. 72/3'deki "iş yılı" ifadesi ile hesap devresinin kastedildiği kabul edilmektedir[29]. Şirketler faaliyet dönemi olarak genellikle takvim yılını tercih ettikleri için genel kurul toplantısının Mart ayı sonuna kadar yapılması gerekir. Ancak şirketin özel faaliyet dönemi konusunda aldığı izne (örneğin özel eğitim kurumları) bağlı olarak, anılan tarihlerden farklı dönemlerde toplantı yapılması gerekebilir[30]. Buna olağan genel kurul toplantısı denir. Genel kurulu kural olarak yönetim kurulu toplantıya çağırır (TTK m.410)

Ayrıca azınlığın (şirket sermayesinin en az onda birine [1/10], halka açık anonim şirketlerde ise yirmide birine [1/20] sahip pay sahibi veya sahipleri) talebi ile de genel kurul toplantıya çağrılabilir. Buna da olağanüstü genel kurul toplantısı denir. Kanunen 1/10 oranında esas sermaye payına sahip ortaklara tanınan bu hak, ana sözleşme ile daha az oranda paya sahip pay sahiplerine de tanınabilir. Ancak kanunen öngörülen bu oranın arttırılabilmesi veya başka şartlar eklenerek TTK m.411-412'de anılan hakkın kullanımının zorlaştırılması mümkün değildir[31].

TTK m.409/III hükmüne göre genel kurul toplantıları, esas sözleşmede aksine bir hüküm bulunmadıkça, şirket merkezinin[32] bulunduğu

[29] Domaniç (n 10) 578–579; Oğuz İmregün, Anonim Ortaklıklar (4th edn, Yasa Yayınları 1989) 89, 90; Poroy and Tekinalp and Çamoğlu (n 12) 389; Arslan Kaya, Karşılaştırmalı-Notlu, Yeni Türk Ticaret Kanunu, İlgili Mevzuat, Uygulama Örnekleri (2nd edn, Beta Yayınevi 2012) 225; Uygulamada, VUK m. 174 uyarınca yıllık hesap devresi, kural olarak, takvim yılı olarak kabul edilmekte ve böylece vergi yönünden de bilânçoda bir birlik sağlanmaktadır. Bununla birlikte anonim şirktin konusu gerektiriyorsa, Maliye Bakanlığı'ndan izin almak kaydıyla hesap devresinin başlangıç tarihini takvim yılı başından farklı bir tarih olarak belirlemek de mümkündür

[30] Fatih Bilgili and Ertan Demirkapı (n 28) 216, dn. 286

[31] Oruç Hami Şener (n 13) 446

[32] TTK'da "merkez" kavramı tanımlanmamıştır. Doktrinde genel anlamda kabul edilen görüşe göre merkez, "bir ticari işletmenin idari, hukuki ve ticari faaliyetlerinin yürütüldüğü yer"dir. Bir anonim şirket, hukuki ve fiili bir bağlantısının bulunması şartıyla dilediği yeri kendisine merkez olarak seçebilir. Bkz. Halil Arslanlı, Anonim Şirketler I, Umumi Hükümler (2nd edn, İstanbul Üniversitesi Yayınları 1959) 26, 27; Sabih Arkan, Ticari İşletme Hukuku (21th edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 2021) 33; Şirket merkezinin, esas sözleşmede gösterilmesi zorunludur (TTK m. 339/II, a)

yerde yapılır[33]. Toplantı yerinin mutlaka, şirketin adresi olması gerekli değildir; merkezin bulunduğu mülki birlik içinde (il veya ilçe) başka bir adres de toplantı yeri olarak öngörülebilir[34]

2. Genel Kurul Toplantısının TTK'da Öngörülen Süre İçinde Yapılmaması

Özellikle de çok sayıda pay sahibi bulunan anonim şirketlerde ve devam etmekte olan COVID-19 (Koronavirüs) salgını sebebiyle bazı kişiler açısından sokağa çıkma yasağı ilan edilmesi, şirket merkezinin olduğu yer dışında ikamet eden pay sahiplerinin dönemsel olarak ilan edilen şehirlerarası seyahat yasaklamaları nedeniyle genel kurul toplantısına katılamamaları, toplu aktivite ve organizasyonların yapılmasının yasaklanması, ayrıca toplu şekilde bir arada bulunulmasının sakıncaları dikkate alındığında genel kurul toplantılarının TTK'da öngörülen süreler içinde yapılamaması ihtimali ağırlık kazanmaktadır.

Anonim ve limited şirketlerin olağan genel kurul toplantılarının faaliyet dönemlerinin sona ermesinden itibaren üç ay içinde yapılması gerekliliğine işaret eden TTK m.409 ile m.617 hükümleri emredici nitelikte olmayıp, düzenleyici hüküm olarak öngörülmüştür[35]. Bu yüzden

---

[33] Aynı yönde bknz. Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarının Usul ve Esasları İle Bu Toplantılarda Bulunacak Bakanlık Temsilcileri Hakkında Yönetmelik, Kabul Tarihi 28.11.2012, m. 8:

Toplantı yeri:

MADDE 8 – (1) Genel kurul toplantıları, esas sözleşmede aksine hüküm olmadıkça, şirketin merkezinin bulunduğu mülki idare birimi sınırları içinde yapılır. Şirket merkezinin bulunduğu yerde toplantının hangi adreste yapılacağı esas sözleşmede özel olarak belirtilmemişse, bunu belirleme yetkisi toplantı çağrısı yapanlara aittir

(2) Toplantının, şirket merkezinin bulunduğu mülki idare birimi sınırları dışındaki başka bir yerde veya yurt dışında yapılabilmesi için bunun esas sözleşmede açıkça düzenlenmesi gerekir

(3) Çağrı ilanında; toplantı yerinin doğru, anlaşılır ve ayrıntılı biçimde belirtilmesi gerekir

[34] Halil Arslanlı, Anonim Şirketler II, Anonim Şirketin Organizasyonu (2nd edn, İstanbul Üniversitesi Yayınları 1959) 22; Erdoğan Moroğlu, TTK'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü (9th edn, On iki Levha Yayıncılık 2020) 83

[35] Mücahit Ünal, 'Koronavirüs (COVİD-19) Salgınının Anonim ve Limited Şirket Genel Kurul Toplantılarına Etkisi' <https://blog.lexpera.com.tr/koronavirus-covid-

faaliyet döneminin sona ermesi herhangi bir hukuki ya da idari yaptırımın uygulanmasına yol açmayacaktır. Ancak olağan genel kurul toplantısının zamanında yapılmaması nedeniyle şirketin bir zarara uğraması halinde genel kurulu toplantıya çağırmakla görevli organ olan yönetim kurulu (veya limited şirketlerde müdürler kurulunun) sorumluluğu söz konusu olabilecektir.

Anonim ve limited şirketlerin kanunda öngörülen süre içerisinde yapılmamış olması, bu tarihten sonraki dönemde yapılmasına ve bu toplantılarda alınmış olan kararların geçerliliğine engel olmayacaktır.

Ayrıca bu kapsamda Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğünün 20 Mart 2020 tarih ve 53382221 sayılı yazısı[36] ile TTK ve şirket sözleşmesine uygun olarak yönetim organları tarafından daha önce toplantıya çağrılan anonim ve limited şirketlerin olağan genel kurullarının, erteleme kararı alınması amacıyla genel kurulun toplanması beklenmeksizin, yönetim organları tarafından alınacak bir kararla iptal edilmesi imkanı tanınmıştır.

TTK m.1527 uyarınca, elektronik genel kurul sistemini kullanan ve genel kurul toplantısı gerçekleştirmek isteyen şirketlerde salgının önlenmesi amacıyla asgari düzeyde pay sahibinin katılımı ile fiziki ortamda toplantı gerçekleştirilmesini teminen, pay sahiplerinin genel kurul toplantılarına fiziki ortamda katılımda bulunmaksızın elektronik ortamda katılım sağlayabilecekleri hususunda takdirlerini kullanmaları tavsiye edilmiştir.

Bu çerçevede şirket sözleşmelerinde veya esas sözleşmelerinde kurul toplantılarının elektronik ortamda gerçekleştirilmesine imkân tanıyan hüküm bulunmayan şirketlerin, bu dönemde gerçekleştirmeyi planladıkları toplantıları "Elektronik Genel Kurul Toplantı Sistemi" ve "Elektronik Yönetim Kurulu Sistemi" üzerinden gerçekleştirilebilmelerine yönelik tedbir alınmıştır.

19-salgininin-anonim-ve-limited-sirket-genel-kurul-toplantilarina-etkisi/> Erişim Tarihi 31 Aralık 2021

[36] <https://icticaret.ticaret.gov.tr/haberler/sirketlerin-genel-kurul-toplantilarina-iliskin-aciklama> Erişim Tarihi 31 Aralık 2021

C. GENEL KURULUN ELEKTRONİK ORTAMDA TOPLANMASI

1. Elektronik Ortam Kavramı ve İnternet

Elektronik ortam, bilgisayarların ve onu kullanan insanların fiziksel yakınlık ve temas olmaksızın, internet ve benzeri ağlar içinde iletişim kurabildikleri, bilgi alışverişinde bulunabildikleri bir ortam olarak tanımlanabilir[37].

İnternet[38], aralarındaki ortak bir protokol/data transfer dili (IP/TCP) sayesinde, bilgi ve belgelerin akışına olanak sağlayan global bir bilgisayar ağdır[39]. İnternetin kökenleri ABD'de 1960'lı yıllara dayanır[40]. ABD Savunma Bakanlığı'nın öncülüğünde, savunma alanında çalışan bilim insanları ve araştırmacılar arasında hızlı bilgi ve belge paylaşımına imkan tanıma amacı güden ve o zamanlar ismi ARPANET[41] olan ağ inşa edilmişti[42]. İnternetin tek tek araştırma enstitülerinin iletişim aracı olmaktan çıkıp uluslararası düzeyde yaygın bir şekilde kullanılan bir iletişim ağı haline gelmesi ise 1983 yılına dayanır.

İnternet, elektronik ortamın oluşturulabilmesi için verilebilecek örneklerden sadece birisidir. Bunun haricinde "*intranet*"[43], "*extranet*"[44]

---

[37] Wikipedia Özgür Ansiklopedi: Siber Uzay, <http://tr.wikipedia.org/wiki/Siber_uzay> Erişim Tarihi 31 Aralık 2021

[38] İnternet, bilgisayar sistemlerini birbirine bağlayan elektronik iletişim ağıdır. TDK, İnternet sözcüğüne karşılık olarak genel ağı önermiştir

[39] <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0nternet> Erişim Tarihi 31 Aralık 2021

[40] Andreas Ohrmund and Paul Tiedemann, Internet für Historiker (1st edn, Primus Yayınları 1999) 3ff

[41] Advanced Research Projects Agency, Amerikan Savunma Bakanlığı tarafından kurulan ve daha sonra ismi Defense Advanced Research Projects Agency (DARPA) olarak değiştirilen ağ. karşl. 14.04.1999 tarihli USA Today, 9B

[42] Bir nükleer savaş halinde dahi merkeziyetçi işleyiş mantığının terki suretiyle ARPANet'in bir kısmı bilgi transferine imkân tanıyacak şekilde tasarlanmıştı. Karşl. Jens Oenicke, Online-Marketing (1st edn, Schäffer-Poeschel Yayınevi 1996) 28ff

[43] İntraNetwork ifadesinin kısaltılması olan intranet, sadece tek bir şirketi kapsamakta olan bir internet ağını ifade etmektedir. Bu sistemde internetin kapsamı dışarı çıkış verilmeyerek "koruma duvarı" ile daraltıldığından intranetin "şirket içi internet" olduğunu söylemek mümkündür. Selçuk Burak Hasıloğlu, Enformasyon Toplumunda Elektronik Ticaret ve Stratejiler (1st edn, Türkmen Kitabevi 1998) 61

[44] Extranet ise şirket intranetlerinin, diğer şirketler, pay sahipleri, müşteriler ve bayilerin ortak kullanımına açılmasını ifade eden intranetten daha geniş bir ağı ifade et-

gibi bilgi ağları da iletişim kurma ve bilgiye ulaşmaya imkan tanıyan elektronik ortam öğeleridir[45]. Fakat elektronik ortamın en yaygın örneği olduğu için bu çalışmada sadece internet ağı aracılığıyla genel kurul toplantısı üzerinde durulacaktır.

Günümüzde, özellikle halka açık anonim şirketlerde çok fazla sayıda pay sahibinin mevcut olması ve bu kişilerin farklı illerde hatta farklı ülkelerde bulunmaları, genel kurul toplantılarının yapılmasında şirket ve pay sahipleri için sık sık problemler yaşanmasına sebep olmaktadır[46]. Pay sahipleri açısından, genel kurul toplantılarına katılmak birçok masrafa yol açabilir. Zira bu kişilerin şirket merkezinin bulunduğu yerden farklı bir şehirde ya da ülkede ikamet ediyor olmaları halinde, seyahat giderleri, konaklama giderleri gibi masraflara yol açacağı gibi başka işlerini takip etme imkânını da oldukça kısıtlayacaktır. Diğer yandan bu kişilerin temsilci vasıtasıyla genel kurula katılarak pay sahipliğinden kaynaklanan haklarını bu şekilde kullanmak istemeleri halinde de bu çözüm de masraflı olacak, daha da önemlisi toplumsal ilişkilerde güven zemininin giderek azaldığı düşünüldüğünde temsilci olarak atanacak kişilerin bu yetkilerini farklı şekillerde kötüye kullanmaları çok da uzak bir ihtimal olmayacak ve temsilci atanması pay sahibi açısından değişik riskleri barındıracaktır. Şirket açısından da bakıldığında bu çok sayıda pay sahibinin toplantıya katılabilmesine imkân tanıyacak bir yerin sağlanması, bu kişilere bilgilendirme amaçlı olarak onlarca belki de yüzlerce sayfalık evrakların, formların hazırlanması vs. masraflara yol açacaktır.

İşte tam da bu noktada genel kurul toplantılarının elektronik ortamda (internet ortamında) yapılması yukarıda zikredilen olumsuzlukların birçoğunu ortadan kaldırmaya elverişli bir opsiyon olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca iki yılı aşkın bir süredir devam etmekte olan, tam olarak bitip bitmeyeceği, bitecek ise ne kadar süre sonra biteceği henüz

---

mektedir. Bu sistem, mevcut bir ya da iki intranetle bağlantı kurularak oluşturulabilir ve ortak kullanıma yahut erişime açılacak verilerin belirlenmesi gerekir. bknz. ibid 68-71

[45] ibid 30

[46] Şaban Kayıhan, 'Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul ve İnternet' in Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan (1st edn, Seçkin Yayınevi 2004) 607, 616; Bilgili (n 4) 566; Mustafa Can, Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarında Oluşan Güç Boşluğu ve Giderilmesi Yollarından Proxy Sistemi <https://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/438> Erişim Tarihi 31 Aralık 2021; Bilge, 'Genel Kurulda İnternet' (n 4) 220

bilinmeyen COVID-19 (Koronavirüs) salgını dikkate alındığında gelecekte de –bu salgın ortadan kalksa bile- bu tür toplantıları elektronik ortamda yapmanın birçok açıdan daha avantajlı olacağı düşünülmektedir.

2. Genel Kurul Toplantısının Elektronik Ortamda Yapılmasının Muhtemel Avantajları

Uluslararası şirket birleşmelerinin ve şirket hisselerinin farklı ülkelerin menkul kıymet borsalarında halka arz edilmesi neticesinde şirket merkezinin bulunduğu ülkeden farklı ülkelerde ikamet eden yatırımcıların pay edinimleri dikkate alındığında, artık uluslararası şirket niteliğine bürünen şirketlerin bu kişilerin genel kurula toplantılarına katılımını göz ardı edemeyeceği ortadadır. Gün geçtikçe pay sahiplerinin genel kurul toplantılarına katılımının düşüyor olması ne şirketin ne de pay sahiplerinin uzun dönemdeki menfaatlerine uygundur[47]. Ses ve görüntünün eş zamanlı olarak uydu aracılığıyla nakledilmesi suretiyle ulusal ve uluslararası yatırımcıların genel kurul toplantısına katılımı muhtemelen genel kurula katılım oranlarını arttıracaktır.

Genel kurul toplantılarının, günümüzde artık kırsal kesimlerde dahi kullanmanın mümkün olduğu internet üzerinden yapılması, pay sahiplerinin toplantılara katılımını daha kolay hale getirecek ve böylelikle pay sahiplerinin iradesinin genel kurula yansıması imkanını arttıracaktır. Toplantı yerinin uzak olması, toplantıya katılım için seyahat ve konaklama masrafları, başka işlerin takibinin sekteye uğraması, ortaklık işlerinin fazla teknik bilgiyi gerektirmesi, bilanço ile kar ve zarar hesabının uzmanlar dışındaki kişilerce anlaşılmasının zor olması, toplantıya katılım halinde oylamanın sonucuna etki edilemeyecek olması yönündeki inanç vb. durumlar özellikle de küçük yatırımcılar için genel kurul toplantısına katılım konusunda motivasyonu düşürecektir[48]. Bu durumda

[47] Axel M. Seeger, Möglichkeiten zur Nutzung des Mediums Internet für die Hauptversammlung, Internetbasierte Ausübung von Aktionärsrechten auf der Hauptversammlung der deutschen Publikumsaktiengesellschaft <https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-663-07935-4_3> Erişim Tarihi 1 Ocak 2022

[48] Ünal Tekinalp, 'Halka Açık Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarında Oluşan Güç Boşluğu Sorununa ilişkin Çeşitli Çözümler, Öneriler ve Eleştiri' Kubalı'ya Armağan (İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü 1974) 467; Poroy and Tekinalp and Çamoğlu (n 12) 402; Özellikle HAAŞ'de görülen "güç boşluğu" sorunu, paylarının sermayeye oranı çok düşük seviyede kaldığı için şirketin idaresini etkileme

toplantı ve karar yetersayılarına ulaşılması çoğu zaman güç olacak[49], ağırlaştırılmış yetersayılarının gerekli olduğu konularda karar alınamayacak, bu nisaplara ulaşılsa bile genel kurul, becerikli bir azınlığın veya anonim şirket dışındaki bir gücün (örneğin, pay senetleri kendisine tevdi edilmiş bir bankanın) ve onlar tarafından seçilen yöneticilerin kararlarını onaylayan bir organ haline gelecektir. Bu durumda ise kısa vadeli karlılığı amaçlayan, geleceğe yatırımı (Ar-Ge, innovasyon) amaçlamayan kararların alınması söz konusu olacaktır[50].

Genel kurul toplantılarının yapılması, şirket açısından da bazı masraf ve uğraşlara yol açar. Her şeyden önce bütün pay sahiplerinin katılımına imkân tanıyacak kapasite ve toplantıya elverişli donanıma sahip bir mekânın temin edilmesi, konuşma yapılması ve oy kullanılması için gerekli olan sistem araçlarının hazırlanması, bilgilendirme amaçlı olarak onlarca sayfalık broşürlerin hazırlanması söz konusu olacaktır[51].

Genel anlamda şirket işleyişine dair süreçlerde internet kullanımı, pay sahiplerinin pay sahipliği haklarını kullanmalarını kolaylaştırmanın yanında şirketin de pay sahipleriyle daha hızlı ve güvenli bir biçimde temasa geçmesini sağlar. Genel kurul toplantısına ilişkin olarak yapılacak çağrı, pay sahiplerine elektronik posta[52] yoluyla gönderilerek pay sahiplerinin toplantıdan haberdar olmamaları tehlikesi kısmen bertaraf edilebilir[53]. Pay sahipleri inceleme ve bilgi alma haklarının kullanması

imkânı oldukça az olan pay sahiplerinin yönetime katılmayı istememeleri, sadece yatırımdan kazanç elde etmeyi beklemeleri ve dolayısıyla şirkete yabancılaşmaları anlamına gelmektedir. Şirketin idaresinden uzaklaşan pay sahipleri, yönetimi elinde bulunduran kişilerden hesap da sormadıklarından, "güç boşluğu"nun bir sonucu olarak şirketin denetimi hukuken olmasa bile fiilen gerçekleştirilememektedir. Bkz. Paslı (n 8) 34-35

[49] Pierre Vigreux, 'Anonim Şirket Ortaklarının Genel Kurul Toplantılarına İlgisizliği' Akar Öcal (Çev) (1967) 41(3) İstanbul Barosu Dergisi 112, 116, 117; Bilge, 'Genel Kurulda İnternet' (n 4) 220; Kayıhan (n 46) 618; Bilgili (n 4) 566

[50] Tekinalp (n 48) 468

[51] Özer (n 6) 23

[52] İngilizce "electronic mail (e-mail)" kavramının karşılığı olarak kullanılan "elektronik posta (e-posta)", kişilerin ve kuruluşların elektronik ortamda hızlı bir biçimde haberleşmesi için kullanılan bir sistemdir

[53] Elizabeth Boros, The Online Corporation: Electronic Corporate Communications, Discussion Paper, <http://cclsr.law.unimelb.edu.au/research-papers/online.pdf> Erişim Tarihi 1 Ocak 2022

da şirketin web sayfasındaki bilgi ve belgeleri inceleme suretiyle mümkün olabilecektir.

Gerek pay sahipleri gerekse de şirket açısından bu olumsuz durumlara kısmen de olsa maruz kalmamak açısından elektronik ortamda genel kurul toplantısı yapılması üzerinde durulması gereken bir opsiyon olarak karşımıza çıkmaktadır. Halen devam etmekte olan, sona erip ermeyeceği bilinmeyen COVID-19 (Koronavirüs) salgınının yayılma şekilleri dikkate alındığında, artık hayatın her alanında teknolojiyi kullanmanın kaçınılmaz olduğu anlaşılmaktadır.

3. Genel Kurul Toplantılarının Elektronik Ortamda Yapılmasının Barındırdığı Riskler

Genel kurul toplantısının elektronik ortamda icra edilmesinin sunduğu tüm avantajlara rağmen gerek pay sahipleri gerekse de şirket açısından birtakım istenmeyen sonuçlara yol açması da ihtimal dâhilindedir. Her şeyden önce insanların fiziken karşı karşıya olmaları halinde yürütülecek diyaloglar ile elektronik ortamda kurulacak iletişim karşılaştırıldığında insanların jest ve mimikleri vasıtasıyla birbirilerini etkilemeleri, ikna etmeleri imkânı farklı olacaktır[54].

Genel kurul toplantılarının elektronik ortamda icra edilmesinin bir diğer muhtemel dezavantajı da pay sahiplerinin ölçülülük sınırlarını[55] aşacak düzeyde söz hakkı alarak, uzun konuşmalar yaparak yersiz tartışmalara[56], konuların kişiselleştirmesine yol açmaları, böylece genel kurul toplantısında karar alınmasını güçleştirmeleridir. İşte bu yüzden genel kurul toplantısının icra edileceği elektronik platformun bu tür olumsuzluklara engel olmaya imkan tanıyacak, menfaatler dengesini gözetmeye elverişli bir şekilde tasarlanması gerekir. Örneğin pay sahiplerine tanınacak görüş bildirme ve soru yöneltme hakkının ne şekilde ve

[54] Kaya (n 5) 222; Ufuk Tekin, Limited Şirket Genel Kurulunun Elektronik Ortamda Toplanması ve Karar Alması <http://acikerisim.dicle.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11468/638/465278.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim Tarihi 2 Ocak 2022

[55] Müzakere hakkına getirilen sınırlamalar konusunda bknz. Tekin (n 54)

[56] Bu tür durumlar için kullanılan "dijital kakofoni" terimi için Bknz. George Kobler, 'Shareholder Voting Over The Internet' in A Proposal for Increasing Shareholder Participation in Corporate Governance (1998) 49(2) Alabama Law Review 673, 696; Bilge, 'Genel Kurulda İnternet' (n 4) 223

ne kadar süreyle sınırlı olarak tanınacağı belirlenmeli[57] ve sistem, toplantıya katılanların mikrofon kullanımı konusundaki yetki divan başkanlığında olacak şekilde tasarlanmış olmalıdır. Aksi halde genel kurul toplantılarının gereğinden çok uzun sürmesi, katılımcıların birbirilerinin görüş ve eleştirilerini takip etmemesi ve nihayet toplantıya katılımın cazibesinin düşmesi kaçınılmaz olacaktır.

Binlerce pay sahibinin elektronik ortamda aynı anda katıldığı bir genel kurul toplantısında, pay sahiplerine tanınacak görüş bildirme ve soru yöneltme hakkının ne şekilde ve özellikle ne kadar süreyle sınırlı olarak tanınacağı da belirlenmelidir. Aksi takdirde genel kurul toplantılarının saatler sürmesi, pay sahiplerinin birbirlerinin görüşlerini ve eleştirilerini takip edememesi gibi bir sonucun doğması kaçınılmaz olur.

Genel kurul toplantısının icra edildiği platform üzerinden transfer edilen ses ve görüntünün yüklü miktarda olması ve dolayısıyla sistemin çalışmasında aksamlar olması, katılımcıların sık sık sistemden düşmesi kaçınılmaz olacaktır. Bu yüzden toplantıların verimli bir şekilde icra edilememesi riski mevcuttur[58].

Genel kurul toplantısının elektronik ortamda icra edilmesinin muhtemel bir diğer riski de, siber güvenlik konusudur. Yani genel kurul toplantısı çerçevesinde oy kullanan kişi gerçekten pay sahibinin kendisi midir? Ona ait hesabın başkalarınca ele geçirilmesi suretiyle mi oy kullanılmıştır? Ayrıca kullanılan oyların tasnifi aşamasında bir manipülasyon söz konusu olmuş mudur? Bu tür sorular akla gelmektedir. Öncelikle tıpkı online banking işlemlerinde olduğu gibi pay sahiplerine özel TAN (Transaction Authentication Number) oluşturulması ve bu numaraların kullanılması suretiyle oy kullanılması düşünülebilir. Bu TAN'ların başkalarınca ele geçirilmesi ve böylece oy kullanılması hali için ise oy kullanacak kişinin bu TAN'ı sisteme girmesi yanında oy kullanımı esnasında kamerasını açık vaziyette bulundurulması şartının getirilmesi de düşünülebilir. Yeteri düzeyde siber güvenlik önlemlerinin alınmaması halinde şirket genel kurulunda alınan kararlar üzerinde şirketle ilgisi olmayan kişiler etkili olabilecektir. Oy sonuçlarının manipüle edilmesi ihtimaline karşı ise tıpkı siyasi partilerin katıldığı seçimlerde bir sandık

[57] Özer (n 6) 29

[58] İçinde bulunduğumuz COVID-19 (Koronavirüs) pandemi döneminde Üniversitelerde elektronik ortamda icra edilen dersler esnasında bu tür durumlarla karşılaşıldığı bir gerçektir

kurulunun oluşturulması, yani sistemin, sadece şirket yönetimine değil farklı menfaat gruplarının oylama sonuçlarını inceleme imkanına sahip olmasını sağlayacak şekilde tasarlanması düşünülebilir.

4. Genel Kurul Toplantısının Elektronik Ortamda Yapılmasının Türleri

Elektronik ortamda genel kurul toplantısı iki şekilde gerçekleştirilebilir. Birincisi, pay sahiplerinin fiilen belirli bir yerde toplanarak hazır bulundukları genel kurula, elektronik ortamda "*çevrim içi/ online*[59] *katılım*"ın mümkün kılındığı "*çevrim içi/ online katılımlı genel kurul*" toplantısıdır. İkincisi ise pay sahiplerinin belirli bir yer ve zamanda toplanmaksızın tamamen elektronik ortamda bir araya gelerek toplantı yaptıkları "*sanal/ virtüel genel kurul*" toplantısıdır.[60]

a. Çevrim İçi (Online) Katılımlı Genel Kurul Toplantısı

Çevrim içi/ online katılımlı genel kurul toplantılarında, genel kurul toplantısında hazır bulunmak zorunda olan kişiler ile toplantıya fiziksel olarak katılmak isteyen pay sahipleri veya temsilcilerinden oluşan geleneksel anlamda genel kurul toplantısı kanuna uygun olarak fiziksel katılım suretiyle icra edilmekte; çevrim içi katılım usulünü tercih eden pay sahipleri ise elektronik ortamda bu toplantıya katılmaktadırlar. Bu tür genel kurul toplantıları, fiziki katılımlı genel kurul toplantıları ile birlikte, eş zamanlı yapıldıkları, daha doğrusu fiziki katılımlı toplantılara entegre şekilde icra edildiklerinden, Alman doktrininde "kombine model" olarak da adlandırılmaktadır[61].

---

[59] TDK tarafından "çevrim içi" şeklinde Türkçeleştirilen "online" kelimesi, bilgisayarın birçok başka bilgisayarlardan oluşan internete bağlı ve bu ağ üzerinde çalışır durumda olduğu anlamına gelir. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük: çevrim içi, <http://www.tdk.org.tr> Erişim Tarihi 6 Ocak 2022; Net Lingo: online, <http://www.netlingo.com/lookup.cfm?term=online> Erişim Tarihi 6 Ocak 2022; Vikipedi Özgür Ansiklopedi: Çevrimiçi, <http://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87evrimi%C3%A7i> Erişim Tarihi 6 Ocak 2022

[60] Bilge, 'Genel Kurulda İnternet' (n 4) 224; Bilgili (n 4) 574–575; Kayıhan (n 46) 621

[61] Bknz. Carsten P Claussen, 'Hauptversammlung und Internet' (2001) Die Aktiengesellschaft Dergisi 161, 169; Heribert Hirte, Der Einfluß neuer Informationstechniken auf das Gesellschaftsrecht und die corporate-governance-Debatte, in Theodor Baums and J. Klaus Hopt and Norbert Horn (eds), Corporations, Capital Markets and Busi-

Genel kurul toplantısına elektronik ortamda katılmak isteyenlere bu imkanın tanınması halinde, toplantının internet üzerinden yayınlanması sebebiyle genel kurul toplantılarının kamuya açık olmaması ilkesi, yani sadece yetkili kişilerin toplantıya katılması ilkesinin ihlali riski doğmaktadır.

Bu yüzden üzerinde çevrimiçi/ online genel kurul toplantısı icra edilecek sistemin, sadece pay sahiplerinin katılımına imkan tanıyacak şekilde tasarlanması gerekir. Örneğin, toplantıya katılmaya yetkili olan kişilere TAN numaraları verilmesi ve giriş için bu numaraların kullanılmasının şart koşulması düşünülebilir.

Genel kurul toplantısına çevrim içi yöntemle katılan kişinin, şirkette pay sahibi olmayan bir kimseyi, bilgisayar ekranının başına getirerek, onun da toplantıyı takip etmesine imkân tanıması ihtimali de bulunmaktadır. Bu tür durumlar için belki de en azından toplantıya katılımın ilk birkaç dakikasında katılımcının kamerasının açık bulundurulmasının şart kılınması ve böylelikle yetkili kişinin kendisinin toplantıya katılıp katılmadığının denetlenebilmesi imkânının oluşturulması düşünülebilir. Fakat bu riskin varlığı, genel kurul toplantısının internet üzerinden yayınlanmasına engel teşkil etmemelidir. Zira pay sahipleri, pay sahibi olmayan kişilere de yetki vermek suretiyle kendilerini genel kurul toplantısında temsil ettirebilirler ve bu durumda da aynı risk mevcuttur[62].

Bu yöntemle genel kurul toplantısının icra edilmesi halinde eşit işlem ilkesine riayet edilmesi gerekliliği gözden kaçırılmamalıdır. Yani genel kurul toplantısına fiziksel ortamda katılanlar ile çevrimiçi/ online ortamda katılanlar arasında farklı muamele tarzı bulunmamalı, söz hakkı alma, soru sorma vb. açılardan aynı imkanın/ sürenin kendilerine tanınması gerekir. Ve bunun için de şirketin çok geniş teknik imkanlar oluşturması gerekecektir. Bu çerçevede şirket, bilgisayar, web kamerası, ses kartı ve mikrofon gibi teknik cihazları toplantı salonunda hazır bulundurmalı[63]; böylece çevrim içi katılımcı, ses ve görüntünün kendisine nakledilmesi yoluyla genel kurul toplantısına katılabilecek ve toplantıda olup bitenleri adeta toplantıya fiziksel olarak katılmış gibi takip edebile-

ness in the Law Liber Amicorum Richard M. Buxbaum, (1st edn, Kluwer Law International Yayınevi 2000) 283, 288: tamamlayıcı internet genel kurulu "ergänzende Internet-Hauptversammlung" kavramını kullanmaktadır

[62] Bodo Riegger, 'Hauptversammlung und Internet' (2001) 165 ZHR Dergisi 204, 210

[63] Özer (n 6) 45

cektir. Ayrıca elektriğin kesilmesi ihtimaline binaen jeneratör bulundurulması da teknik bir önlem olarak düşünülebilir. Ayrıca toplantıya çevrim içi/online yöntemle katılan kişiye, bir yandan toplantıyı izlerken, eş zamanlı olarak açacağı değişik pencerelerde pay sahiplerinin incelemesine sunulan dosya ya da raporları inceleyebilme imkanı tanınmalıdır[64]. Benzer şekilde çevrimiçi katılımcının da sesinin ve görüntünün genel kurulda hazır bulunanlar ile paylaşılmasını sağlayacak alt yapının hazırlanması gerekir[65]. Bu amaçla genel kurul toplantı salonunda tüm katılımcıların rahatlıkla görebilecekleri bir yerde büyük bir ekranın kurulması düşünülebilir[66]. Çevrimiçi/online mikrofon temin edememesi veya herhangi bir sebeple sesinin fiziki toplantısının yapıldığı salona aktarılamadığı durumlarda ise, toplantıya çevrimiçi/ online yöntemle katılan kişinin göndereceği konuşma metninin ya da sorunun bahsedilen büyük ekrana yansıtılması veya bu metinlerin bu işle görevlendirilen bir kişinin mikrofonla okuması suretiyle toplantıya katılanlarla paylaşılması düşünülebilir[67]. Ancak bu şekilde bir görüş paylaşımının da toplantıya fiziki katılımdakine nazaran daha az etkili olacağı pek tabidir.

Elektronik ortamda genel kurul toplantısına katılma imkanının getirilmesi ile pay sahiplerinin genel kurul toplantısına katılımının teşvik edilmesinin gerçekten sonuç doğurabilmesi için şirketin, elektronik ortamda toplantıya katılımın nasıl gerçekleşeceği, söz hakkının kullanılmasının ne şekilde icra edileceği, şirketin katılımcıların incelemesine sunacağı belgelere nasıl erişilebileceği ve nihayet oy hakkının ne şekilde kullanılacağı konusunda açık ve kolayca anlaşılabilir bir dilde bilgilendirme yapması gerekir. Bu bilgilendirmenin de şirketin web sayfasına konulacak bir broşür vasıtasıyla yapılması düşünülebilir (TTK m. 1524/1)[68].

---

[64] Boros (n 53) 20; Bilgili (n 4) 575; Kaya (n 5) 218; Kayıhan (n 46) 621

[65] Ayhan Erdem, Bilgisayar Haberleşme Teknolojisi (Bilgisayar Ağları) (2nd edn, Nobel Yayınevi 1998) 3; Billy Barron and Jill Ellsworth and Kevin Savetz, Internet Unleashed, Nezihe Bahar and Devrim Türkmen (çev) (1st edn, Sistem Yayınevi 1998) 320ff

[66] Kobler (n 56) 676; Bilgili (n 4) 576; Kayıhan (n 46) 622

[67] Bilgili (n 4) 576; Kayıhan (n 46) 622; Kaya (n 5) 222

[68] Özer (n 6) 46

Çevrimiçi/ online katılım suretiyle genel kurul toplantısının şirketin kurduğu sistemden kaynaklanan sebeplerle ya da şirket dışı faktörlerden ötürü sekteye uğraması halinde şirketin, aksaklığın meydana geldiği tarih/saat, sebep, ne kadar süre devam ettiği, katılımcılar tarafından kendisine iletilen şikayetler var ise bu şikayetleri ayrıntılı bir şekilde kayda geçirmesi faydalı olacaktır[69]. Bir yandan kayda geçirilen bu bilgilerin katılımcılarla paylaşılması şeffaflık sağlayacak, gerek şirkete gerekse de şirketin kullanıma sunduğu sisteme olan güveni destekleyecektir. Diğer yandan da ileride bu aksaklıktan ötürü genel kurul toplantısında alınmış olan kararların iptali talep edildiğinde, aksamanın şirketin kullanıma sunduğu sistemden mi kaynaklandığı, yoksa katılımcının kendi teknik donanımından mı kaynaklandığı önem arz edecektir. Mahkeme genel kurul toplantısında alınmış olan kararın iptali talebini bu ihtimallere göre kabul ya da reddedecektir.

Şirketin hâkimiyet alanı dışındaki faktörlerden ötürü (elektrik ya da internet bağlantısının kesilmesi, katılımcının kullandığı bilgisayarın konfigürasyonunun uygun olmaması, internet diyalogları için gerekli olan performansa sahip olmaması gibi) elektronik ortamda yapılan toplantı yayınının aksaması halinde bu toplantıda alınmış olan kararların iptal talebinin kabul edilmemesi gerekir. Zira toplantıya katılım için sistem olması gereken tarzda kurulup katılımcıların kullanımına sunulduğu sürece şirkete atfedilebilecek bir kusur söz konusu olamayacak, katılımcıların hâkimiyet alanında meydana gelen bu aksaklıkların sonuçlarına katılımcıların katlanmasını beklemek adalet anlayışına uygun düşecektir[70]. Buna karşılık, pay sahiplerine çevrim içi katılım imkânının sunulacağının belirtilmiş olmasına rağmen sistemin kurulmasında veya işletilmesinde yasal düzenlemelere aykırılık yapılmışsa o genel kurulda alınmış olan kararların iptali söz konusu olabilecektir[71]. Şirketin hakimiyet alanına ilişkin bir aksaklıktan ötürü genel kurul toplantısına elektronik ortamda katılımın mümkün olmaması, bağlantının kesilmesi halinde ise

[69] ibid 47

[70] Nitekim Alman hukukunda Anonim ve Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirketlere İlişkin Kanun (AktG), elektronik ortamda genel kurula katılımın avantajlarından yararlanan çevrim içi bir katılımcının, bunun beraberinde getireceği teknik rizikoları da üstlenmek zorunda olduğunu hükme bağlamıştır. Bkz. Bilgili (n 4) 581

[71] M. Emin Bilge, 'Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Temsilci Aracılığıyla Oy Vermede İnternet Kullanımı' (2003) 7(1-2) Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi 341, 363-364

kesinti meydana gelen ana kadar olan işlemlerin geçerliliğinin etkilenmemesi gerekir.

b. Sanal/Virtüel Genel Kurul Toplantısı

Sanal (virtüel) genel kurulda toplantı, tamamen elektronik ortamda gerçekleşmekte olup, yalnızca toplantıya katılmak zorunda olan kişiler bir araya gelir; pay sahipleri ise fiziken bu toplantıya katılmazlar. Pay sahipleri sadece internet üzerinden bu toplantıya katılırlar[72]. Bu şekilde icra edilecek genel kurul toplantısı çerçevesinde pay sahipleri toplantı öncesi incelemeye sunulacak belgeleri elektronik ortamda inceleyecek, toplantıda söz hakkı alma, soru sorma, oy kullanma gibi her türlü pay haklarını elektronik ortamda kullanacaklardır[73].

Sanal/ virtüel genel kurul toplantısı çerçevesinde yalnızca pay sahipleri değil yönetim kurulu üyeleri, denetçi gibi toplantıya katılımı zorunlu olan kimseler de toplantıya elektronik ortamda katılarak görevlerini bu şekilde yerine getirirler[74].

Konuya ilişkin mevzuat çerçevesinde genel kurul toplantısının tamamen elektronik ortamda yani sanal/ virtüel genel kurul toplantısı şeklinde yapılması mümkün görünmemektedir. Zira öncelikle, TTK m.1527/I hükmündeki "*Şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede düzenlenmiş olması şartıyla, sermaye şirketlerinde yönetim kurulu ve müdürler kurulu tamamen elektronik ortamda yapılabileceği gibi, bazı üyelerin fiziken mevcut bulundukları bir toplantıya bir kısım üyelerin elektronik ortamda katılması yoluyla da icra edilebilir*" şeklindeki ifadeye karşın aynı hükmün 2. fıkrasında "*Kollektif, komandit, limited ve sermayesi paylara bölünmüş şirketlerde, şirket sözleşmesinde ve esas sözleşmede öngörülerek elektronik ortamda ortaklar kuruluna ve genel kurula katılma*" ifadesi yer almaktadır. Buna göre yönetim kurulu ve müdürler kurulu toplantısı hükmün 1. fıkrasındaki ifadesi ile "*tamamen elektronik ortamda*" yapılabilir iken, ortaklar kurulu ya da genel kurul toplantısı bağlamında 2. fıkradaki ifade "*elektronik ortamda ortaklar kuruluna ve*

[72] Özer (n 6) 43; Kayıhan (n 46) 629; Bilgili (n 4) 583

[73] Bilge, 'Genel Kurulda İnternet' (n 4) 225; Ümit Yayla, Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu Uyarınca Anonim Ortaklık Genel Kurulları, Elektronik Genel Kurullar (1st edn, Oniki Levha Yayıncılık 2013) 17

[74] Kayıhan (n 46) 607

genel kurula katılma" şeklindedir. Dolayısıyla fiziken toplanma şeklinde icra edilen bir toplantıya elektronik ortamda katılımdan bahsedilmektedir.

Ayrıca pay sahiplerinin genel kurula katılım hakkı, esas olarak TTK m.407 hükmünde "*Pay sahipleri şirket işlerine ilişkin haklarını genel kurulda kullanırlar*" şeklindeki ifade ile ele alınmıştır. Hükmün devamında ise "*kanuni istisnalar saklıdır*" ifadesi yer almakla birlikte, hükmün gerekçesinde istisna olarak "*online katılım/ online oy kullanma*"dan bahsedilmiştir[75]. Eşit işlem ilkesi gereğince pay sahiplerinin genel kurula katılım hakkının kullanılması bağlamında da aynı muameleye tabi tutulması gerekir. Genel kurul toplantısına elektronik ortamda katılma, şirketin pay sahiplerine tanıyabileceği bir imkandır. Geleneksel toplantı usulünün terk edilip genel kurul toplantısının tamamen elektronik ortamda icra edilmesi halinde, -her ne kadar ülkemizde son yıllarda internet kullanımı önemli ölçüde yaygınlaşmış ise de- internet bağlantısı olmayan, teknolojik gelişmeleri takip edemeyen ve elektronik ortamda toplantıya katılım için gerekli olan bilgisayar vb. cihazları kullanamayan kişiler açısından genel kurul toplantısına katılım ve dolayısıyla pay sahipliğinden kaynaklanan hakların kullanılması bağlamında bir dezavantaj söz konusu olacağı düşünülmektedir[76].Bahsedilen sebeplerden ötürü şirket esas sözleşmesinde yer alacak ve toplantıların sadece elektronik ortamda gerçekleştirilebileceğini belirten bir hükmün butlan yaptırımıyla karşı karşıya kalacağı düşünülmektedir[77].

[75] Poroy and Tekinalp and Çamoğlu (n 12) 477

[76] Karşl. Bodo Riegger and Stefan Mutter, 'Zum Einsatz neuer Kommunikationsmedien in Hauptversammlungen von Aktiengesellschaften' (1998) ZIP Dergisi 637, 638; Andreas Schaaf, in Die Praxis der Hauptversammlung (2nd edn, RWS Yayınevi 1999) Rn.915; Stephan Schumacher ise internet kafelerde internet kullanım imkânına dikkate çekmektedir. bknz. Kai Hasselbach and Stephan Schumacher, 'Hauptversammlung im Internet' (2000) 29 ZGR Dergisi 258, 264

[77] Direnç Akbay, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları (1st edn, Vedat Kitapçılık 2010) 103, 104; Koray Bedük, Anonim Şirketlerde Elektronik Ortamda Genel Kurul Yapılması, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=vRR2puxo78q_mZ2FQTOKBw&no=oCxbUqF_7JQtiw02CjqSiw> Erişim Tarihi 9 Ocak 2022

D. YABANCI HUKUK SİSTEMLERİNDE VE ÜLKEMİZDEKİ DURUM

1. Avrupa Birliği ve Özellikle Alman Hukukundaki Durum

a. Avrupa Birliği'ndeki Gelişmeler

Genel kurul toplantısına katılmaya yetkili olan kişilerin toplantıya çağrılmaları, toplantıya katılım, toplantıda soru sorma, itiraz etme, görüş açıklama, oy kullanma gibi hakların teknolojik imkânlar vasıtasıyla kullanılması yönündeki fikirler başta Almanya olmak üzere iletişim teknolojisinin gelişmiş olduğu ülkelerde 2000'li yılların başından itibaren yüksek sesle dile getirilmeye başlanmıştır.

Bu anlamda ilk teşebbüs Avrupa Parlamentosu'nun, AB Komisyonundan konuya ilişkin ayrıntılı bir çalışma talep etmesiyle başlamıştır[78]. AB Komisyonu bu doğrultuda 2001 yılında bir çalışma yaptırmıştır. Bu çerçevede şirket genel kurulları bağlamında en önemli problem olarak "güç boşluğu" kabul edilmiş ve bu problemin çözümü amacıyla elektronik ortamda genel kurul toplantı yapılması ve oyların elektronik ortamda kullanılmasına ilişkin olarak 04.11.2002'de "Şirketler Hukuku Alanında Yüksek Düzeyli Uzmanlar Grubunun Avrupa'da Modern Şirketler Hukukuna İlişkin Çerçeve Şartlarına Dair Rapor"u yayımlamıştır[79].

Başkanlığını Jaap Winter'in yaptığı[80] bu Uzmanlar Kurulunun tavsiyeleri doğrultusunda şirketler hukukuna ilişkin olmak üzere Komisyon kısa, orta ve uzun vadede olmak üzere bir Hareket Planı[81] hazırlamıştır.

---

[78] Ulrich Noack, Modern Communications Methods And Company Law, <https://www.jura.hhu.de/fileadmin/redaktion/Fakultaeten/Juristische_Fakultaet/Noack/Texte/EBLR.pdf> Erişim Tarihi 4 Ağustos 2022

[79] Report of The High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, Brussels, 4 November 2002 (Yüksek Düzeyli Rapor), <https://www.docsity.com/en/report-of-the-high-level-group-of-company-law-experts-on-a-modern-regulatory-framework-for-company-law-in-europe/435687/> Erişim Tarihi 9 Ocak 2022

[80] Bu yüzden söz konusu Kurula Winter Grup denildiği de olur

[81] Yüksek Düzeyli Rapor 36. Communication from The Commission to The Council and The European Parliament, Modernising Company Law and Enhancing Corporate Governance in the European Union - A Plan to Move Forward Brussels, 21.5.2003 COM (2003) 284 final

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A52003DC0284> Erişim Tarihi 9 Ocak 2022

Bu plana göre, modern teknolojinin sunduğu imkânlar en iyi şekilde kullanılmalıdır. Bu çerçevede; video konferans, e-mail ve internetten faydalanılması gibi bilgi ve iletişim teknolojisindeki hızlı gelişim şirketlerin bilgiyi saklama ve açıklamasına ilişkin önemli etkileri bulunmaktadır. Bu etkileri sanal genel kurul, video bağlantılı yönetim kurulu toplantıları ve ülke içi ve dışındaki (sınır aşan) pay sahiplerinin varlığı durumunda, bunların oy haklarının kullanılması ile ilgili görmek de mümkündür.

Yüksek Düzeyli Rapor ve bunun akabinde Komisyonun çıkarmış olduğu Hareket Planı çerçevesinde konuya ilişkin bir de Yönerge kabul edilmiştir[82]. Bu Yönerge ile pay sahiplerinin haklarının güçlendirilmesi ve yabancı ülkelerdeki pay sahiplerinin oy kullanmalarının kolaylaştırılması hedeflenmektedir. Bu amaçla toplantının yeri, zamanı, gündemi, toplam paylar, toplantıya katılım ve oy hakları gibi genel kurulun her aşamasına ilişkin olarak internet kullanımının yaygınlaştırılmaya çalışıldığı görülmektedir[83].

Avrupa Komisyonu öncülüğünde hazırlanan bu rapor, hareket planı ve yönerge, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin pek çoğu bu tavsiyeler ışığında mevcut hukuk sistemlerinde değişiklik yapma yoluna gitmişlerdir.

b. Almanya

aa. Genel Olarak

Alman AktG[84] (Sermayesi Paylara Bölünmüş Şirketler Kanunu) m.118 hükmü esas sözleşmede öngörülmesi şartıyla veya yönetim kuruluna bu yönde karar verme yetki verilmesi şartıyla pay sahiplerinin elektronik ortamda genel kurul toplantısına katılımına izin vermektedir. Burada izin verilen, pay sahiplerinin geleneksel olarak icra edilecek toplantıya elektronik ortamda katılması, yani çevrim içi / online katılımlı genel kurul toplantısıdır.

Sanal/virtüel genel kurul toplantısı Alman literatüründeki hakim görüşe göre sermayesi paylara bölünmüş şirketler hukukundaki kurallara

---

[82] Directive 2007/36/EC of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the exercise of certain rights of shareholders in listed companies, Official Journal L 184, 14/07/2007 P. 0017 – 0024, <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2007:184:0017:0024:EN:PDF> Erişim Tarihi 9 Ocak 2022

[83] Özer (n 6) 634

[84] Aktiengesetz, Kabul Tarihi: 06.09.1965, BGBl 11.09.1965/ 1 S 1089. Bundan sonraki bölümlerde aynı kanun AktG olarak anılacaktır

(pay sahiplerinin, temsilcilerinin ve yönetim kurulu üyelerinin gerçek/fiziki bir yerde bir araya gelmesini ve pay sahipliğinden kaynaklanan hakların sadece bu anlamdaki toplantıda kullanılmasını şart kılan hükümler olan§§ 118/I, 121/III, 2.c. ve 5.f., m.175, m.130/II, m.131/I AktG) aykırı olacaktır[85]. Genel kurul toplantısı için kanunen geçerli/uygun bir yerin belirlenmesi büyük önem taşır. Zira toplantı için kanunun izin vermediği bir yerin belirlenmiş olması § 243/I AktG hükmüne göre bir butlan sebebi olacaktır[86]. Toplantı yerinin belirlenebilirliği kriteri çerçevesinde sanal/ virtüel genel kurul toplantısı geçersizlik yaptırımına tabi olacaktır[87].

Geleneksel anlamda genel kurul toplantısından vazgeçilip, toplantının sadece internet üzerinden icra edilmesinin aynı zamanda pay sahiplerinin mutlak olan/ elinden alınamayan hakkı olan genel kurul toplantısına katılım hakkının, internet bağlantısı olmayan pay sahiplerinden geri alınması ve fiilen bu hakkın kullanım imkânının kendilerinden alınması anlamına geleceği düşünülmektedir[88]. Alman kanun koyucu bu tavrını

[85] Riegger (n 62) 216; Ulrich Noack, Moderne Kommunikationsformen vor den Toren des Unternehmensrechts, <https://www.jura.hhu.de/fileadmin/redaktion/Fakultaeten/Juristische_Fakultaet/Noack/Texte/kommunik.pdf> Erişim Tarihi 4 Ağustos 2022; Peter Hommelhoff, Das Unternehmensrecht vor den Herausforderungen der Globalisierung, in Festschrift für Marcus Lutter zum 70. Geburtstag, (1st edn, Dr. Otto Schmidt Yayınevi 2000) 95, 96; Mathias Siems, 'Der RegE für ein Gesetz zur Namensaktie und zur Erleichterung der Stimmrechtsausübung (NaStraG)' (200) NZG Dergisi 626, 627; Caspar Bunke, 'Das Stimmrechtsvertretermodell als Grundlage der virtuellen Hauptversammlung' in Dirk Zetzsche (ed), Die Virtuelle Hauptversammlung (1st edn, Nomos Verlag Yayınevi 2002) Rn.15; Theodor Baums (ed), Bericht der Regierungskommission Corporate Governance, Unternehmensführung – Unternehmenskontrolle Modernisierung des Aktienrechts (1st edn, Dr. Otto Schmidt Yayınevi 2001) Rn.115; Christof Muthers and Martin Ulbrich, 'Internet und Aktiengesellschaft – Ungelöste Probleme bei der Durchführung der Hauptversammlung' (2005) WM Dergisi 215, 217; Corrado Wohlwend, Die Hauptversammlung im Wandel der Kommunikationsformen, Eine vergleichende Untersuchung des US-amerikanischen und deutschenRechts, in Frankfurter wirtschaftsrechtliche Studien (1st edn, Peter Lang Yayınevi 2001) 147

[86] Uwe Hüffer, Aktiengesetz (6th edn, C.H. Beck Yayınevi 2005) Rn.12

[87] Martin Heckelmann, Hauptversammlung und Internet (1st edn, Nomos Yayınevi 2006) 106

[88] Riegger/Mutter (n 76) 637, 638; Schaaf (n 76) 915

NaStraG[89], TransPuG[90] ve UMAG[91] isimli reform kanunlarını hazırlarken de sürdürmüş ve geleneksel anlamda genel kurul toplantısı yapılması şartından vazgeçmeyerek, genel kurul toplantısının sadece internet ortamında yapılması fikrini reddetmiştir[92]. Alman Kurumsal Yönetim İlkelerinin[93] 2.3.4. No.lu ilkeleri de sadece internet destekli genel kurul toplantısı yapılmasını desteklemekte ve böylece şimdilik fiziki toplantı yapılmaktan vazgeçilmesini açıkça reddetmektedir[94].

NaStraG isimli reform kanunu ile yapılan değişikliklerden en önemlileri, internetin kullanımı vasıtasıyla genel kurulda oy hakkının temsilci aracılığıyla kullanılmasının sağlanması ve temsil yetkisi verilen kişiye internet aracılığıyla talimat verilmesidir. Ayrıca daha önce ortaklık ve pay sahipleri arasında yazılı olarak gerçekleştirilen iletişimin, e-mail gibi modern iletişim teknolojisinin kullanılarak yapılması gibi yenilikler de getirilmiştir[95].

---

[89] Gesetz zur Namensaktie und zur Erleichterung der Stimmrechtsausübung (NaStraG) v. 18. Januar 2001 (BGBl. I 123)

[90] Gesetz zur weiteren Reform des Aktien- und Bilanzrechts, zu Transparenz und Publizität (Transparenz- und Publizitätsgesetz) v. 19.07.2002 (BGBl. I 2681)

[91] Gesetz zur Unternehmensintegrität und Modernisierung des Anfechtungsrechts (UMAG) v. 22.09.2005 (BGBl. I 2802)

[92] RegE-NaStraG, BT-Drucks. 14/4051, 16, Begr. zu § 135 AktG; Volker Butzke, Die Hauptversammlung der Aktiengesellschaft (5th edn, Schäffer-Poeschel Yayınevi 2011) Rn.14; Fakat kanun koyucunun ileride sadece elektronik ortamda genel kurul toplantısının yapılmasına izin vermeyi düşünebileceği ifade edilmiştir. Bknz. Däubler-Gmelin, WM 1999, 169; Konu hakkında yetkili olan raportörün Adalet Bakanlığı'ndaki açıklamaları için Bknz. RWS-Forum 20, 361, 386; BMJ (Adalet Bakanlığı)'nın Danışma Raporundaki 14 c) u. d) başlığı altındaki soru hakkındaki görüşü

[93] Entwurf eines Deutschen Corporate Governance Kodex, NZG 2002, 75ff. = ZIP 2002, 452ff; Deutscher Corporate Governance Kodex Endfassung, NZG 2002, 273ff; DAV/HrA z. Deutschen Corporate Governance Kodex, NZG 2002, 115ff; Peter Ulmer, 'Der Deutsche Corporate Governance Kodex – ein neues Regulierungsinstrument für börsennotierte Aktiengesellschaften' (2002) 166 ZHR Dergisi 150ff

[94] Karşl. Katharina Kollmann, 'Aktuelle Corporate-Governance-Diskussion in Deutschland – Deutscher Corporate-Governance-Kodex der Regierungskommission sowie Transparenz- und Publizitätsgesetz (TransPuG)' (2003) (1) WM Sonderbeilage Dergisi 1, 8

[95] Bu konudaki diğer bir düzenleme ise, "Özel Hukuktaki Şekle Dair Hükümlerin Günümüz Hukuki İşlemlerine Uyarlanmasına Dair Kanun (FormanpassungsG)"dur. Bu düzenlemeyle, elektronik ortamda hazırlanan belgelerin diğer yazılı belgelerle olan eşdeğerliliği açıkça kabul edilmiş ve buna ilişkin olarak ilgili tüm kanunlarda yazılı şekil şartına dair değişiklikler getirilmiştir. Bu şekilde pay sahiplerinin, kendilerini

bb. 27.03.2020 Tarihli COVID-19-Pandemisinin Etkileri İle Mücadele Kanunu

Alman kanun koyucu tüm dünyayı etkisi altına alan ve halen ne zaman biteceği kestirilemeyen COVID-19 pandemisinin etkileriyle mücadele etmek amacıyla 27.03.2020 tarihinde "COVID-19 Pandemisinin Etkileri İle Mücadele Amacıyla Şirketler, Dernekler, Vakıflar ve Konut Mülkiyeti Hukukunda Tedbirler Hakkında Kanun" adı altında bazı kanunlarda değişiklik yapmıştır[96].

Bu kanunun "Anonim Şirketler, Sermayesi Paylara Bölünmüş Komandit Şirket, Avrupa Şirketi, Mütüel Sigortacılık Yapan Sigorta Dernekleri" isimli m.1/I hükmüne göre "*Yönetim kurulu, esas sözleşmede bu yönde bir hüküm bulunmasa bile, pay sahiplerinin m.118/I, 2. cümlesine göre genel kurul toplantısına elektronik iletişim kanalıyla katılımına (elektronik katılım), m.118/II'ye göre elektronik iletişim kanalıyla oy kullanımı (mektupla oy kullanımı), denetim kurulu üyelerinin m.118/III, 2.cümlesine göre ses ve görüntü aktarımı yoluyla katılımı ve m.118/IV'e göre ses ve görüntü aktarımına izin verilmesine ilişkin kararları verebilir*". Böylelikle pay sahiplerinin genel kurul toplantısına elektronik ortamda katılımı için şirket esas sözleşmesinde buna izin veren bir hükmün bulunması şartı kaldırılmış, yönetim kurulu bu imkanı tanımaya karar vermeye yetkili kılınmıştır[97].

---

genel kurulda temsil edecek olan kişilere elektronik araçlarla temsil yetkisi verebilmesi, şirket esas sözleşmesinde bu yönde herhangi bir hüküm bulunmasa bile mümkün hale gelmiştir. Kanunun tam metni için bkz. "Gesetz zurAnpassung der Formvorschriften des Privatrechts und anderen Vorschriften an den modernen Rechtsgeschaeftsverkehr", 18.07.2001 tarihli BGBI,

<https://dip.bundestag.de/vorgang/gesetz-zur-anpassung-der-formvorschriften-des-privatrechts-und-anderer-vorschriften/112813> Erişim Tarihi 9 Ocak 2022

[96] Gesetz über Maßnahmen im Gesellschafts-, Genossenschafts-, Vereins-, Stiftungs- und Wohnungseigentumsrecht zur Bekämpfung der Auswirkungen der COVID-19-Pandemie (COVID-19 Pandemisinin Etkileri İle Mücadele Amacıyla Şirketler, Dernekler, Vakıflar ve Konut Mülkiyeti Hukukunda Tedbirler Hakkında Kanun), BGBl. I S. 569, 570, <https://www.gesetze-im-internet.de/gesruacovbekg/BJNR057000020.html> Erişim Tarihi 9 Ocak 2022

[97] Daha fazla bilgi için bknz. Cornelius Simons and Johanna Hauser, Die virtuelle Hauptversammlung, Aktuelle Praxisfragen unter dem Regime der „Corona"-Gesetzgebung,

Aynı maddenin 2. fıkrasına göre ise, "*Yönetim kurulu* [şu şartların varlığı halinde] *genel kurul toplantısının pay sahiplerinin veya temsilcilerinin fiziksel katılım olmaksızın, sanal/virtüel olarak icra edilmesine karar verebilir.*

1. Tüm toplantının ses ve görüntüsünün aktarımı yapılması,

2. Pay sahiplerinin oy hakkının kullanımının ve temsil yetkisinin verilmesinin elektronik iletişim kanalı üzerinden (mektupla oy kullanımı veya elektronik ortamda katılım) mümkün olması,

3. Pay sahiplerine, elektronik iletişim kanalıyla soru sorma hakkının tanınması,

4. 2. bentte öngörüldüğü şekilde oy hakkını kullanan pay sahiplerine, m.245/ 1. bendine yer alan genel kurul toplantısında hazır bulunma şartı aranmaksızın genel kurul toplantısında alınan kararlara karşı itiraz imkanının tanınması".

Buna göre yukarıda bahsedilen kaygılardan ötürü kanunun izin vermediği, fiziksel katılımlı genel kurul toplantısı yapılmaksızın, sadece sanal/ virtüel genel kurul toplantısı yapılması imkânı getirilmiştir. Ancak aynı kanunun "Uygulamaya İlişkin Kurallar" başlıklı 7. maddesine göre 1. madde sadece 2020 yılına ilişkin genel kurul toplantıları hakkında uygulanacaktır. Yani klasik genel kurul toplantısı yapılmaksızın, sadece sanal/ virtüel genel kurul toplantısı yapılması imkânı sadece 2020 yılı için getirilmiştir. Bu hükümde daha sonra 10.09.2021 tarihinde yapılan değişiklikle[98]ilgili kanunlarda yapılan değişikliklerin, yani sanal/virtüel genel kurul toplantısı yapılması imkanının 31.08.2022 dahil, bu tarihe kadar geçerli olduğu ifade edilmiştir.

cc. 26.07.2022 Tarihli Anonim Şirketlerde Virtüel Genel Kurul Toplantı İmkanının Süresiz Hale Getirilmesine İlişkin Kanun Sonrasındaki Dönem

Geleneksel anlamda genel kurul toplantısı yapılmaksızın sadece elektronik ortamda genel kurul toplantısı yapılması, yani sanal/ virtüel

<https://www.gibsondunn.com/wp-content/uploads/2020/05/Hauser-Die-virtuelle-Hauptversammlung-NZG-05-2020.pdf> Erişim Tarihi 10 Ocak 2022

[98] BGBl. I S. 4147, <https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBl&start=//*[@attr_id=%27bgbl121s4147.pdf%27]#__bgbl__%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl121s4147.pdf%27%5D__1641755095658> Erişim Tarihi 9 Ocak 2022

genel kurul toplantısı 31.08.2022 dahil bu tarihe kadar getirilmiş idi. Bu vesileyle genel kurul toplantısının elektronik ortamda yapılması için bir süreliğine de olsa kapı aralanmış ve bu imkanın kullanımı ile birlikte tecrübelerin biriktirilmesi fırsatı elde edilmiştir. Bu dönem bir alışma fırsatı olarak değerlendirilmiş, bu bağlamda temelli bir değişiklik için de cesaret verecek tecrübelerin biriktirilmesi mümkün hale gelmiştir. Nitekim 31.08.2022 tarihine kadar geçici olarak tanınan bu imkanın devamlı hale getirilmesine yönelik kanun tasarısı 07.07.2022 tarihinde Federal Meclis'te (Bundestag), 08.07.2022 tarihinde ise Federal Konsey'de (Bundesrat) kabul edilmiş ve Cumhurbaşkanının onaylaması akabinde 26.07.2022 tarihinde Resmi Gazete yayınlanarak yürürlüğe girmiştir[99].

2. İsviçre Hukukundaki Durum

a. Genel Olarak

İsviçre hukukunda, anonim şirket genel kurul toplantılarının elektronik ortamda yapılmasına izin verilmemiştir (OR m. 689/1)[100]. 2012 tarihinde İsviçre Federal meclisinde kabul edilen ancak henüz yürürlüğe girmeyen Borçlar Kanunu tasarısında anonim ortaklık genel kurullarında elektronik araçlardan faydalanabileceğine yer verilmiştir[101].

Bu tasarının 701c maddesine göre şirket esas sözleşmeleri genel kurul toplantısının yapıldığı yerde hazır bulunmayan pay sahipleri için haklarını elektronik yöntemlerle kullanma imkânı getirebilirler.

Tasarının 701d maddesine göre ise şirket esas sözleşmelerinin öngörmeleri ve oy hakkının kullanılmasında temsil yetkisine sahip bağımsız bir temsilcinin belirlenmesi şartıyla genel kurul toplantıları geleneksel yöntemden vazgeçilip, sadece elektronik araçlar vasıtasıyla (siber genel kurul toplantısı) icra edilebilir. Payları borsaya kote edilmemiş olan şirketlerde, bütün pay sahiplerinin kabul etmeleri şartıyla oy hakkı-

---

[99] <https://www.bgbl.de/xaver/bgbl/start.xav?startbk=Bundesanzeiger_BGBl&jumpTo=bgbl122s1166.pdf#__bgbl__%2F%2F*%5B%40attr_id%3D%27bgbl122s1166.pdf%27%5D__1659439414746> Erişim Tarihi 2 Ağustos 2022

[100] Obligationenrecht, Kabul Tarihi: 30.03.1911, Yürürlük Tarihi: 01.06.1912, BBl 1911/845. Bundan sonraki bölümlerde aynı kanun OR olarak zikredilecektir

[101] Tasarının tam metni için bkz

<https://www.bj.admin.ch/bj/de/home/wirtschaft/gesetzgebung/aktienrechtsrevision14.html> Erişim Tarihi 10 Ocak 2022

nın kullanılmasında yetkili olacak bağımsız bir temsilcinin belirlenmesi şartından vazgeçilebilir.

Genel kurul toplantısına elektronik ortamda katılımın şartlarını düzenleyen 701e maddesine göre ise şirket esas sözleşmeleri elektronik araçların kullanımını düzenlemelidir. Yönetim kurulu aşağıdaki durumların temin edilmesini sağlamalıdır:

1. Katılımcıların kimliklerinin tespitinin temini
2. Oyların genel kurul toplantısına elektronik yollarla aktarılması
3. Her katılımcının talepler ileri sürebilmesi ve tartışmalara katılabilmesi
4. Oylama sonucunun manipüle edilememesinin temini

Teknik aksakların yaşanması halini düzenleyen 701f maddesine göre genel kurul toplantısı esnasında şirketin hâkimiyet alanına ilişkin teknik aksaklıkların yaşanması ve böylelikle toplantının kanuna ve esas sözleşme hükümlerine göre icrasına devamın mümkün olmadığı hallerde toplantının tekrarlanması gerekir. Genel kurulun söz konusu teknik aksaklık yaşanmadan önce almış olduğu kararlar geçerliliğini korurlar.

Tasarının en ilginç hükümlerinden biri de "Elektronik Forum" başlıklı 701g maddesidir. Buna göre,

1. Payları borsaya kote edilmiş şirketlerin yönetim kurulları, genel kurulun toplantıya çağrılması halinde toplantının icra edilmesi tarihinden iki gün öncesine kadar elektronik bir forumun kullanım imkânını pay sahiplerine sunar.
2. Bu elektronik forum özellikle gündem maddelerinin ve taleplerin tartışılmasına imkân tanır.
3. Yönetim kurulu, bu tartışmalara katılabilir ve genel kurul toplantısı vesilesiyle tartışılan konuları tekrar ele alabilir.
4. Bu forumdaki tartışmalara ancak kimliklerini açıklayan kişiler katılabilirler.
5. Yönetim kurulu, özellikle de elektronik forumun objektifliği ve amaca uygun kullanımını temin etmek üzere elektronik foruma ilişkin kuralları belirler. Bu kuralların elektronik forumda pay sahiplerinin erişimine sunulması gerekir.

İsviçre Adalet Bakanlığı'nın 11.09.2020 tarihli açıklamasına göre sermayesi paylara bölünmüş şirketlere ilişkin bu reform paketinin 2022 yılında yürürlüğe girmesi planlanmaktadır[102].

b. 19.06.2020 Tarihli Koronavirüs (Covid-19) İle Mücadeleye Yönelik Önlemler Hakkında 3 No.lu Kararname

Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi İsviçre'de de COVID-19 (koronavirüs) pandemisinin etkileri ile mücadele etmek amacıyla bazı yasal değişiklikler yapılmıştır. Bu bağlamda 19.06.2020 tarihinde yayımlanan kararnamenin 27. maddesi genel kurul toplantılarını ilgilendirmektedir. Buna göre,

1. Şirketlerin toplantıları bağlamında düzenleyici, tahmini katılımcı sayısına bakılmaksızın ve toplantıya çağrı sürelerine uyulmaksızın, katılımcıların, haklarını sadece şu şekillerde kullanabileceklerine karar verebilir.

a. Yazılı bildirim yoluyla veya elektronik iletişim yoluyla veya

b. Düzenleyici tarafından belirlenen, oy hakkının kullanılmasında yetkilendirilmiş bağımsız bir temsilci vasıtasıyla

2. Bu konudaki karar, en geç toplantı tarihinden dört gün önce yazılı olarak bildirilmeli veya elektronik ortamda ilan edilmelidir.

Bu kararnamenin 29. maddesine göre ise kararnamenin 27. maddesi 19.06.2020 tarihli Sermayesi Paylara Bölünmüş Şirketler Hukuku Reformunun[103] yürürlüğe gireceği tarihe kadar ve en geç 31.12.2023 tarihine kadar geçerli olacaktır. Görüldüğü üzere İsviçre'de anonim şirketlerde genel kurul toplantısının fiziksel toplantıdan vazgeçilerek sadece elektronik ortamda icrası mümkün hale gelmiştir.

[102] <https://www.bj.admin.ch/bj/de/home/aktuell/mm.msg-id-80358.html> Erişim Tarihi 10 Ocak 2022

[103] Bu reform kanunu 23.11.2016 tarihinde Federal Konsey (Bundesrat) tarafından onaylanmış ve 19.06.2020 tarihinde Federal Meclis (Bundesversammlung der Schweizerischen Eidgenossenschaft) tarafından kabul edilmiştir <https://www.fedlex.admin.ch/eli/oc/2020/746/de> Erişim Tarihi 10 Ocak 2022

3. Türk Hukukundaki Durum

Hukukumuzda konu, TTK'nın "Elektronik Ortamda Kurullar" başlıklı 1527. maddesinde düzenlenmiştir. Hükmün 1. fıkrasında şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede düzenlenmiş olması şartıyla sermaye şirketlerinde yönetim kurulu ve müdürler kurulunun hem çevrim içi / online katılımlı hem de sanal/ virtüel toplantı şeklinde icra edilmesi imkanı getirilmiştir.

Hükmün 2. fıkrasında ise şirket türleri itibariyle bir ayrım yapılarak "*Kollektif, komandit, limited ve sermayesi paylara bölünmüş şirketlerde, şirket sözleşmesinde ve esas sözleşmede öngörülerek elektronik ortamda ortaklar kuruluna ve genel kurula katılma, öneride bulunma ve oy verme, fizikî katılımın, öneride bulunmanın ve oy vermenin bütün hukuki sonuçlarını doğurur*" denilmektedir. Öncelikle komandit şirkete değinilirken burada adi ya da sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketten hangisi kastedildiği belirtilmediği için komandit ifadesi ile her iki komandit şirket türünün kastedildiği düşünülebilir. Ayrıca "*sermayesi paylara bölünmüş şirketler*" ifadesi hem sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket hem de anonim şirkete işaret eder. Fakat maddenin beşinci fıkrasında anonim şirketlerde genel kurul toplantısına elektronik ortamda katılım ayrıca düzenlendiği için buradaki "*sermayesi paylara bölünmüş şirket*" ifadesi ile ya sadece sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket kastedilmiştir, ya da beşinci fıkranın birinci cümlesi içerik itibariyle aynı olduğu için beşinci fıkranın birinci cümlesi gereksiz bir tekerrürden ibarettir.

Toplantıya katılacak kişiler için getirilen imkânlar yönünden ikinci fıkra ile beşinci fıkra arasında bir karşılaştırma yapılacak olursa, ikinci fıkrada bu imkânlar, ortaklar kuruluna veya genel kurula katılma, öneride bulunma ve oy verme olarak sıralanmış iken, beşinci fıkrada burada sayılanlara ilaveten "*görüş açıklama*"dan da bahsedilmektedir. Ortaklara tanınan imkânlar açısından bahsedilen şirket türlerine göre bir ayrım yapmanın haklı bir nedeni olmadığı gibi hükmün gerekçesinde kanun koyucunun bilinçli olarak böyle bir ayrım yaptığına dair bir işaret bulunmamaktadır. Ayrıca ilk kategoride yer alan şirket ortaklarına tanınan imkânlardan olan "*öneride bulunma*", "*görüş açıklama*"nın bir diğer ifadesi olduğu için, görünürdeki bu ayrım sonuca etkili olmayacaktır.

Hükmün üçüncü fıkrasına göre ise "*birinci ve ikinci fıkrada öngörülen hâllerde, **elektronik ortamda oy kullanabilmek için**,* [1] *şirketin bu amaca özgülenmiş bir internet sitesine sahip olması,* [2] *ortağın bu*

yolda istemde bulunması, [3] *elektronik ortam araçlarının etkin katılmaya elverişliliğinin bir teknik raporla ispatlanıp* [4] *bu raporun tescil ve ilan edilmesi ve* [5] *oy kullananların kimliklerinin saklanması şarttır*". Beşinci fıkrada ise anonim şirketlerde genel kurul toplantısına elektronik ortamda oy kullanılabilmesi için bu şartlar aranmamıştır. Ayrıca "*elektronik ortamda oy kullanabilmek için*" bu şartlar aranır iken, ilk kategoride yer alan şirketlerde genel kurula elektronik ortamda katılım, öneride bulunma için de aynı şartların aranıp aranmayacağı sorusu akla gelmektedir. Yine ortaklara tanınan bu imkanlar arasında böyle bir ayrım yapmanın haklı bir nedeni görülememektedir.

Hükmün dördüncü fıkrasında ise "*Birinci ve ikinci fıkrada anılan şirketlerde esas sözleşme veya şirket sözleşmesi gereği şirket yönetimi, bu yolla oy kullanmanın bütün şartlarını gerçekleştirir ve ortağa gerekli bütün araçları sağlar*" ifadesi yer almaktadır. Yine ilk kategorideki şirketler ile anonim şirket arasında bir ayrım yapılmış, anonim şirket yönetim kuruluna "*bu yolla oy kullanmanın bütün şartlarını gerçekleştir*[me] *ve ortağa gerekli bütün araçları sağla*[ma]" yükümlülüğü getirilmemiştir. Bahsedilen şirketler arasında böyle bir ayrım yapmanın haklı bir nedeni görülememektedir.

Hükmün beşinci fıkrasının ikinci cümlesine göre, "*Bu hükmün uygulanması esasları Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca hazırlanan yönetmelikle düzenlenir*". Hükmün beşinci fıkrasının son cümlesine göre ise "*Bu yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile birlikte genel kurullara elektronik ortamda katılma ve oy kullanma sisteminin uygulanması pay senetleri borsaya kote edilmiş şirketlerde zorunlu hâle gelir*". Buna göre pay senetleri borsaya kote edilmiş şirketlerde genel kurul toplantısına elektronik ortamda katılım ve oy kullanma, yönetim kurulunun pay sahiplerine sunabileceği ilave bir imkân olmaktan çıkıp zorunlu hale gelmiştir.

Bahsedilen yönetmelik 28.08.2012 tarihinde Resmi Gazetede yayımlanmıştır[104]. Anonim Şirketlerde Elektronik Ortamda Yapılacak Genel Kurullara İlişkin Yönetmelik isimli bu yönetmeliğin 5. maddesine göre "*Şirket, ... hak sahiplerinin genel kurul toplantılarına elektronik ortamda katılmalarına, görüş açıklamalarına, öneride bulunmalarına ve oy kullanmalarına imkan tanıyacak elektronik genel kurul sistemini ku-*

[104] <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/08/20120828-3.htm> Erişim Tarihi 2 Ağustos 2022

rabileceği gibi bu amaç için oluşturulmuş sistemlerden de hizmet satın alabilir". Buna göre ilk kategorideki şirketlerde olduğu gibi "*bu amaca özgülenmiş bir internet sitesine sahip olma*[sı]" şart değildir, buna imkân tanıyacak hizmet satın alma yoluna gidebilir.

Yönetmeliğin 6. maddesine göre ise, "*Kanunun 1527 nci maddesi uyarınca EGKS'yi uygulayacak şirketlerin, genel kurul toplantılarına ilişkin Kanun ve esas sözleşme gereği yapılması zorunlu olan çağrıları, genel kurul öncesi hak sahiplerinin incelemesine sunulması zorunlu olan belgeleri ve toplantı gündemine ilişkin belgeleri güvenli elektronik imzalı olarak Kanunda öngörülen süreler içinde EGKS*[105]*'de hak sahiplerinin erişimine hazır bulundurmaları zorunludur*".

Yönetmeliğin "Genel kurula elektronik ortamda katılma bildirimi" başlıklı 7. maddesine göre,

"(1) Genel kurula elektronik ortamda şahsen veya temsilcileri aracılığıyla katılmak isteyen hak sahipleri bu tercihlerini EGKS'den bildirmek zorundadır.

(2) Genel kurula hak sahibi yerine temsilcinin katılacağı durumda temsilcinin kimlik bilgisinin EGKS'ye kaydedilmesi zorunludur. Temsilcinin toplantıya fiziki katılacağı durumlarda da yetkilendirme bu şekilde yapılabilir. Hak sahibi temsilci tayin ederken temsilcisini genel olarak yetkilendirebileceği gibi her bir gündem maddesine ilişkin ayrı ayrı da yetkilendirebilir. Katılma haklarını temsilci olarak kullanan kişi, temsil edilenin talimatına uygun oy kullanır.

(3) Tüzel kişi hak sahipleri adına, birinci ve ikinci fıkra uyarınca EGKS'de yapılacak bildirimlerin tüzel kişi imza yetkilisince Kanunun 1526 ncı maddesinin dördüncü fıkrası gereğince şirket namına kendi adlarına üretilen güvenli elektronik imzayla imzalanması gerekir.

(4) Bildirimler, hak sahibinin talimatına uygun olarak payların tevdi edildiği kuruluş tarafından da yapılabilir.

[105] Yönetmeliğin 47/I, c) bendine göre EKGS, "Genel kurullara elektronik ortamda katılmayı teminen28/7/1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 10/A maddesi uyarınca payları Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından kayden izlenen borsaya kote şirketler için Merkezi Kayıt Kuruluşu tarafından sağlanacak elektronik platformu ve diğer şirketlerin 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 1527 nci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca kuracakları veya destek hizmeti alabilecekleri bilişim sistemini" ifade eder

(5) Genel kurul toplantısına elektronik ortamda katılacağını bildiren hak sahibi bu tercihini EGKS'de geri alabilir. Elektronik ortamda katılma yönündeki bu talebini geriye almayan hak sahibi veya temsilcisi genel kurul toplantısına fiziken katılamaz".

Ve son olarak yönetmeliğin "Şirketlerin Yükümlülükleri" başlıklı 13. maddesine göre,

(1) Kanunun 1527 nci maddesi uyarınca genel kurul toplantısına elektronik ortamda katılma ve oy kullanma sistemini uygulayacak şirketler ile bu amaçla destek hizmeti sunacak şirketler, bu Yönetmeliğin diğer maddelerinde belirtilen yükümlülüklerin yanında aşağıda belirtilen yükümlülükleri de yerine getirmek zorundadır:

a) Şirketler, EGKS'nin bu Yönetmelik ve Kanun hükümlerine uygunluğunu Bakanlık tarafından çıkarılacak Tebliğde belirlenen esas ve usullere uygun olarak tespit ettirip tescil ve ilan ettirmek zorundadır.

b) Şirketler, varsa organın temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilcilerin bilgilerini EGKS'de hak sahiplerinin bilgisine sunar.

c) Şirketlerin kendisi veya destek hizmeti aldıkları şirketler, EGKS'de yapılan tüm işlemlere ilişkin kayıtları, genel kurula elektronik ortamda katılan hak sahiplerinin ve temsilcilerinin kimlik bilgilerini, elektronik ortamda, bunların gizliliğini ve bütünlüğünü sağlayarak on yıl süreyle saklamak zorundadır. Borsaya kote şirketler için söz konusu saklama zorunluluğu MKK tarafından yerine getirilir.

ç) Payları MKK tarafından kayden izlenen borsaya kote şirketler, kendileri veya destek hizmeti aldıkları kuruluşlar aracılığıyla genel kurul toplantısına ilişkin görüntü ve ses naklini EGKS'ye aktarmak ve sistemin işleyişine ilişkin olarak Bakanlık tarafından çıkarılacak Tebliğle belirlenecek işleyiş esaslarına uymak zorundadır.

d) Şirketlerin EGKS'yi kurmak yerine destek hizmeti alımını tercih etmeleri durumunda destek hizmeti alınan şirketler için de birinci fıkranın (a) bendi hükmü uygulanır. EGKS'den kaynaklanan nedenlerle hak sahiplerinin uğrayacağı zararlardan gerek destek hizmeti alan gerek destek hizmeti veren şirketin sorumluluğu genel hükümlere göre belirlenir".

TTK m.1527 hükmünün 5. fıkrasının son cümlesine göre ise, "[İlgili Bakanlık tarafından çıkarılacak olan] *Bu yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile birlikte genel kurullara elektronik ortamda katılma ve oy kullanma sisteminin uygulanması pay senetleri borsaya kote edilmiş*

şirketlerde zorunlu hâle gelir". Buradan anlaşılacağı üzere yatırım açısından daha cazip olan, teknolojik imkanların kullanımına daha yatkın ve kapalı anonim şirketlere göre daha kurumsal bir yapı arz eden pay senetleri borsaya kote edilmiş şirketlerde pay sahiplerine elektronik ortamda genel kurul toplantısına katılma imkanının tanınması zorunlu hale gelmektedir.

III. SONUÇ

Yukarıda ifade edildiği üzere ülkemizde anonim şirketlerde genel kurul toplantısının çevrim içi /online katılım şeklinde icrası belli şartlar altında mümkündür. Genel kurul toplantısının geleneksel toplantı usulünden vazgeçilip sadece sanal/ virtüel ortamda yapılması mümkün görülmemektedir. Bir diğer ifadeyle elektronik ortamda genel kurul toplantısı, pay sahiplerine fiziki toplantıya katılma imkanına ilaveten sunulan bir imkan olup, genel kurul toplantısının sadece elektronik ortamda yapılması mümkün değildir. Her ne kadar bunun mümkün olmaması, pay sahiplerinin genel kurula katılma hakkının mutlak olması ile açıklanmaya çalışılsa da kanaatimizde pay sahiplerine tanınan bu hakkın mutlaklığı genel kurula katılma ve oy kullanma noktasındadır. Pay sahipleri için katlanılması imkansız veya çok zor olan şartlar getirilmedikçe genel kurul toplantısına katılım imkanı farklı şekillerde de tanınabilir. Nitekim bir anonim şirkette pay sahibi olmak gibi bir konumda olan pay sahiplerinin internet erişiminin olmaması, toplantıya katılım için bir şekilde toplantı süresi boyunca internet kullanım imkânını herhangi bir şekilde elde edememesi ülkemizin güncel durumu ile bağdaşmamaktadır.

İçinde bulunduğumuz COVID-19 salgınının beraberinde getirdiği riskler, bu salgının daha ne kadar süre devam edeceği, ileride benzer salgınların da ortaya çıkması ihtimali düşünüldüğünde ve ayrıca pay sahiplerinin genel kurul toplantısına katılımını cazip hale getirmek suretiyle anonim şirketlerde "*güç boşluğu*"na engel olmak amacıyla her iki yöntemle de genel kurul toplantısının elektronik ortamda icrasına olumlu bakılması gerekir. Gerek yurtdışında yaşayan yaklaşık 6,5 milyon Türkiye kökenli insanın varlığı[106] ve bu kişilerin çoğunun Türkiye'deki şirket-

[106] <https://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_.tr.mfa#:~:text=Yurtd%C4%B1%C5%9F%C4%B1nda%20Ya%C5%9Fayan%20T%C3%BCrk%20Vatanda%C5%9Flar%C4%B1%20%2F%20T.C.,D%C4%B1%C5%9Fi%C5%9Fleri%20Bakanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1&text=Yurtd%C4%B1%C5%9F%C4%B1nda%20ya%C5%9Fayan%206%2C5%20milyonu,Bat%C4%B1%20Avrupa%20%C3%BClkelerine

lerde pay sahibi olmaları, gerekse de ülkemizde kurulmuş azımsanmayacak sayıdaki şirketin ortaklarının başka ülkelerde yaşıyor olması olguları dikkate alındığında genel kurul toplantılarının daha az masrafla yapılması ve genel kurul toplantısına katılımı daha az meşakkatli hale getirmek göz ardı edilemeyecek bir gereklilik haline gelmiştir.

Gerek Alman hukukundaki gelişmeler, gerekse de İsviçre hukukundaki gelişmeler dikkate alındığında teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı modern ülkelerde gelecekte anonim şirketlerde genel kurul toplantısının sanal/virtüel yöntemle yapılmasına tam anlamıyla izin verileceği görülmektedir. Modern ülkelerdeki bu gelişmeler dikkate alındığında ülkemiz mevzuatının da er ya da geç bu yönde reforme edileceğini ve genel kurul toplantılarının sadece elektronik ortamda icra edilmesine imkan tanınacağı öngörüsünde bulunmak yanlış olmayacaktır.

KAYNAKÇA

Akbay D, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları (1st edn, Vedat Kitapçılık 2010)

Ansay T, Anonim Şirketler Hukuku Dersleri (6th edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 1982)

Arı Z, 'Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Elektronik Ortama İlişkin Hükmü (Tasarı m.1527) ve Sanal Genel Kurul' (2009) 8(3) Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 177-199

Arkan S, Ticari İşletme Hukuku (21st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2021)

Arslanlı H, Anonim Şirketler I Umumi Hükümler (2nd edn, İstanbul Üniversitesi Yayınları 1959)

Arslanlı H, Anonim Şirketler II Anonim Şirketin Organizasyonu (2nd edn, İstanbul Üniversitesi Yayınları 1959)

Aydın A, 'Anonim Ortaklık Yönetim Kurulunun Temsil Yetkisinin Sınırları ve Temsil Yetkisinin/Gücünün Kötüye Kullanılması Sorunu' (2014) XXX (1) Batider 144-189

%20yerle%C5%9Fmi%C5%9F%20bulunmaktad%C4%B1r> Erişim Tarihi 2 Ağustos 2022

Ayhan R and Çağlar H and Özdamar M, Şirketler Hukuku Genel Esaslar (3rd edn, Yetkin Yayınları 2021)

Ayoğlu T, 'Önemli Miktarda Şirket Varlığının Satışında Genel Kurul Kararının Hukuki Niteliği' (2017) 5 (1) Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 93-104

Azarkan N, 'Anonim Şirketlerde Sanal (Virtüel) Genel Kurul/ Die virtüelle Hauptversammlung in Aktiengesellschaften' (2018) 2(4) Dicle Üniversitesi Adalet Meslek Yüksekokulu Dicle Adalet Dergisi 25-48

Bahtiyar M, Ortaklıklar Hukuku (16th edn, Beta Yayınevi 2022)

Barron, B and Ellsworth J and Savetz K, Internet Unleashed, Bahar N and Türkmen D (çev) (1st edn, Sistem Yayınevi 1998)

Baums T, Bericht der Regierungskommission Corporate Governance, Unternehmensführung – Unternehmenskontrolle Modernisierung des Aktienrechts (1st edn, Dr. Otto Schmidt Yayınevi 2001)

Bedük K, Anonim Şirketlerde Elektronik Ortamda Genel Kurul Yapılması,
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=vRR2puxo78q_mZ2FQTOKBw&no=oCxbUqF_7JQtiw02CjqSiw> Erişim Tarihi 9 Ocak 2022

Biçer L and Hamamcıoğlu E, 'Anonim Ortaklıklarda Genel Kurulun Devredilemez Yetkileri Kapsamında Önemli Miktarda Şirket Varlığının Toptan Satışı ve Uygulama Alanı (TTK m.408/2-f)' (2013) 1 (1) Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 33-52

Bilge M. E, 'Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Temsilci Aracılığıyla Oy Vermede İnternet Kullanımı' (2003), 7(1-2) Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi 341-368

Bilge M. E, 'Pay Sahiplerinin Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarına İnternet Ortamında Katılımı' in Bilgi Toplumunda Hukuk Prof. Dr. Ünal Tekinalp'e Armağan C. 1 (1st edn, Beta Yayınevi 2003) 219-236

Bilgili F, 'İnternet ve Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantısı' in Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan (1st edn, Seçkin Yayınevi 2004) 565-589

Bilgili F and Demirkapı E, Şirketler Hukuku Dersleri (19th edn, Dora Yayınevi 2021)

Boros E, The Online Corporation: Electronic Corporate Communications, Discussion Paper, <http://cclsr.law.unimelb.edu.au/ research-papers/online.pdf> Erişim Tarihi 1 Ocak 2022

Bunke C, 'Das Stimmrechtsvertretermodell als Grundlage der virtuellen Hauptversammlung' in Zetzsche D (ed), Die Virtuelle Hauptversammlung (1st edn, Nomos Verlag Yayınevi 2002)

Butzke V, Die Hauptversammlung der Aktiengesellschaft (5th edn, Schäffer-Poeschel Yayınevi 2011)

Can M, Anonim Şirketlerin Genel Kurul Toplantılarında Oluşan Güç Boşluğu ve Giderilmesi Yollarından Proxy Sistemi, <https://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/YayinGoster/438> Erişim Tarihi 31 Aralık 2021

Claussen C.P, 'Hauptversammlung und Internet' (2001) Die Aktiengesellschaft Dergisi 161-171

Çamoğlu E, 'Anonim Ortaklık Genel Kurulunun Devredilemez Yetkileri Kapsamında Önemli Miktarda Şirket Varlığının Toptan Satışı', Prof. Dr. Sabih Arkan'a Armağan, (1th edn, On İki Levha 2019) 329-340

Çevik O.N, Anonim Şirketler (4th edn, Seçkin Yayınevi 2002)

Domaniç H, Anonim Şirketler (1st edn, Eğitim Yayınlar 1978)

Dural A, 'Anonim Şirketin Önemli Miktarda Varlığının Satışına İlişkin Genel Kurul Kararının İçeriği ve Kapsamı', Prof.Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan (1st edn, 2016) 227-240

Erdem A, Bilgisayar Haberleşme Teknolojisi (Bilgisayar Ağları) (2nd edn, Nobel Yayınevi 1998)

Eroğlu M and Demir A, 'Anonim Şirkette Organlar Arası İşbölümü ve Genel Kurulun Devredilemez Yetkileri' (2014) 2 (2) Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 79-96

Hasıloğlu S. B, Enformasyon Toplumunda Elektronik Ticaret ve Stratejiler (1st edn, Türkmen Kitabevi 1998)

Hasselbach K and Schumacher S, 'Hauptversammlung im Internet' (2000) 29 ZGR Dergisi 258-286

Heckelmann M, Hauptversammlung und Internet (1st edn, Nomos Yayınevi 2006)

Hirsch, E, Ticaret Hukuku Dersleri (3rd edn, İstanbul Üniversitesi Yayınları 1948)

Hirte H, Der Einfluß neuer Informationstechniken auf das Gesellschaftsrecht und die corporate-governance-Debatte in Baums T and Hopt J.K and Horn N (eds), Corporations, Capital Markets and Business in the Law Liber Amicorum Richard M. Buxbaum, (1st edn, Kluwer Law International Yayınevi 2000)

Hommelhoff P, 'Das Unternehmensrecht vor den Herausforderungen der Globalisierung' in Festschrift für Marcus Lutter zum 70. Geburtstag (1st edn, Dr. Otto Schmidt Yayınevi 2000)

Hüffer U, Aktiengesetz (6th edn, C.H. Beck Yayınevi 2005)

İmregün O, Anonim Ortaklıklar (4th edn, Yasa Yayınları 1989)

Kaya A, Karşılaştırmalı-Notlu, Yeni Türk Ticaret Kanunu, İlgili Mevzuat, Uygulama Örnekleri (2. edn, Beta Yayınevi 2012)

Kaya M. İ, 'Anonim Ortaklıkların Genel Kurul Toplantılarının İnternet Aracılığıyla Yapılması' (2003) 52(4) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 211-228

Kayıhan Ş, 'Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul ve İnternet' in Prof. Dr. Necip Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan (1st edn, Seçkin Yayınevi 2004) 607-634

Kendigelen A, Türk Ticaret Kanunu, Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, (3rd edn, On İki Levha Yayıncılık 2016)

Kobler G, 'Shareholder Voting Over The Internet in A Proposal for Increasing Shareholder Participation in Corporate Governance' (1998) 49(2) Alabama Law Review Dergisi 673-700

Kollmann K, 'Aktuelle Corporate-Governance-Diskussion in Deutschland – Deutscher Corporate-Governance-Kodex der Regierungskommission sowie Transparenz- und Publizitätsgesetz (TransPuG)' (2003) (1) WM Sonderbeilage Dergisi 1-18

Moroğlu E, TTK'na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü (9th edn, On iki Levha Yayıncılık 2020)

Moroğlu E and Kendigelen A, İçtihatlı Notlu Türk Ticaret Kanunu ve İlgili Mevzuat, (10th edn, On İki Levha Yayıncılık 2014)

Muthers C and Ulbrich M, 'Internet und Aktiengesellschaft – Ungelöste Probleme bei der Durchführung der Hauptversammlung' (2005) (215) WM Dergisi 215-222

Noack U, Modern Communications Methods And Company Law, <https://www.jura.hhu.de/fileadmin/redaktion/Fakultaeten/Juristische_Fakultaet/Noack/Texte/EBLR.pdf> Erişim Tarihi 4 Ağustos 2022

Noack U, Moderne Kommunikationsformen vor den Toren des Unternehmensrechts, <https://www.jura.hhu.de/fileadmin/redaktion/Fakultaeten/Juristische_Fakultaet/Noack/Texte/kommunik.pdf> Erişim Tarihi 4 Ağustos 2022

Oenicke J, Online-Marketing (1st edn, Schäffer-Poeschel Yayınevi 1996)

Ohrmund A and Tiedemann P, Internet für Historiker (1st edn, Primus Yayınları 1999)

Özer I, Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul ve Genel Kurulun Elektronik Ortamda Toplanması ve Karar Alması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Başkent Üniversitesi 2006)

Paslı A, Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi (Corporate Governance) (1st edn, Çağa Yayınevi 2004)

Poroy R and Tekinalp Ü and Çamoğlu E, Ortaklıklar Hukuku I (15th edn, Vedat Yayınevi 2021)

Pulaşlı H, Corporate Governance Anonim Şirket Yönetiminde Yeni Model (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2003)

Pulaşlı H, Şirketler Hukuku - Genel Esaslar (8th edn, Adalet Yayınevi 2022)

Riegger B, 'Hauptversammlung und Internet' (2001)165(204) ZHR Dergisi 204-218

Riegger B and Mutter S, 'Zum Einsatz neuer Kommunikationsmedien in Hauptversammlungen von Aktiengesellschaften' (1998) ZIP Dergisi 637-640

Schaaf A, In Die Praxis der Hauptversammlung (2nd edn, RWS Yayınevi 1999)

Seeger A, Möglichkeiten zur Nutzung des Mediums Internet für die Hauptversammlung, Internetbasierte Ausübung von Aktionärsrechten auf der Hauptversammlung der deutschen Publikumsaktiengesellschaft, <https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-663-07935-4_3> ErişimTarihi 1 Ocak 2022

Siems M, 'Der RegE für ein Gesetz zur Namensaktie und zur Erleichterung der Stimmrechtsausübung (NaStraG)' (2000) NZG Dergisi 626-631

Şener O. H, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku (5th edn, Seçkin Yayınları 2022)

Tekin U, Limited Şirket Genel Kurulunun Elektronik Ortamda Toplanması ve Karar Alması, <http://acikerisim.dicle.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11468/638/465278.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim Tarihi 2 Ocak 2022

Tekinalp Ü, 'Halka Açık Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarında Oluşan Güç Boşluğu Sorununa ilişkin Çeşitli Çözümler, Öneriler ve Eleştiri' in Kubalı'ya Armağan (İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü 1974) 467-489

Ünal M, Koronavirüs (COVİD-19) Salgınının Anonim ve Limited Şirket Genel Kurul Toplantılarına Etkisi, <https://blog.lexpera.com.tr/koronavirus-covid-19-salgininin-anonim-ve-limited-sirket-genel-kurul-toplantilarina-etkisi/> Erişim Tarihi 31 Aralık 2021

Vigreux P, 'Anonim Şirket Ortaklarının Genel Kurul Toplantılarına İlgisizliği' Öcal A (Çev) (1967) 41(3) İstanbul Barosu Dergisi 112-126

Wohlwend C, Die Hauptversammlung im Wandel der Kommunikationsformen, Eine vergleichende Untersuchung des US-amerikanischen und deutschen Rechts in Frankfurter wirtschaftsrechtliche Studien (1st edn, Peter Lang Yayınevi 2001)

Yayla Ü, Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Kanunu Uyarınca Anonim Ortaklık Genel Kurulları, Elektronik Genel Kurullar (1st edn, Oniki Levha Yayıncılık 2013)

Yiğit İ, Anonim Ortaklık Genel Kurulun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (İstanbul Üniversitesi 2004)

Yongalık A, 'Adi Şirkete Yeni Giren Ortağın Eski Borçlarından Dolayı Sorumluluğu Hakkında Alman Federal Mahkemesi'nin 7.4.2003 Tarihli Kararı', Prof.Dr. Tuğrul Ansay'a Armağan, (1st edn, Turhan Kitabevi 2006) 525-542

Zetsche D, Corporate Governance in Cyberspace – A Blueprint for Virtual Shareholder Meetings, <http://ssrn.com/abstract=747347> Erişim Tarihi 30 Temmuz 2022